

Statens arbete mot rasism och hatbrott 2025

Forum
för levande
historia

Innehåll

Kapitel 1. Inledning..... 4

Bakgrund	5
Sammanfattning.....	6

Kapitel 2. Sammanställning av generella åtgärder..... 8

Redovisning av rapporter	8
<i>Antisemitism i digitala miljöer</i>	8
<i>Arbete på lokal och regional nivå</i>	9
<i>Stöd till och dialog med civila samhället</i>	10
<i>Forskning och annat kunskapsunderlag</i>	10
<i>Kunskapshöjande insatser</i>	11
<i>Analys av generella åtgärder</i>	11

Kapitel 3. Fokusområden12

Skola13

Skola – redovisning av indikatorer	14
<i>Brottsförebyggande rådet</i>	15
<i>Diskrimineringsombudsmannen</i>	17
<i>Forum för levande historia</i>	18
<i>Skolverket</i>	20
Skola – myndighetsredovisningar	21
<i>Skolverket och Forum för levande historia: Demokratistärkande arbete i skolan</i>	21
<i>Statens skolverk: Nationell studie om antisemitism i skolväsendet</i>	22
<i>Forum för levande historia: Skolelevers attityder kring intolerans</i>	22
<i>Forum för levande historia: Kunskapshöjande insatser mot antisemitism</i>	23
<i>Göteborgs universitet (Segerstedtinstitutet): Kunskap om arbetsmetoder mot antisemitism</i>	24

Forum för levande historia:

<i>Hågkomstresor och utbildningsinsatser till Förintelsens minnesplatser</i>	25
<i>Diskrimineringsombudsmannen:</i>	
<i>Afrosvenska elevers utsatthet för rasism och diskriminering i skolan</i>	26
Skola – sammanfattande analys	27

Rättsväsende..... 29

Rättsväsende – redovisning av indikatorer.....	30
<i>Brottsförebyggande rådet</i>	31
Rättsväsende – myndighetsredovisningar.....	35
<i>Brottsoffermyndigheten: Information om hatbrott</i>	35
<i>Pågående, ej redovisade, uppdrag inom fokusområde Rättsväsende</i>	35
Rättsväsende – sammanfattande analys.....	36

Välfärd och offentliga verksamheter.....37

Välfärd och offentliga verksamheter – redovisning av indikatorer.....	38
<i>Brottsförebyggande rådet</i>	40
<i>Diskrimineringsombudsmannen</i>	42
<i>Forum för levande historia</i>	43
<i>Socialstyrelsen</i>	44
Välfärd och offentliga verksamheter – myndighetsredovisningar	46
<i>Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor:</i>	
<i>Förebygga och motverka antimuslimsk rasism</i>	46
<i>Socialstyrelsen: Kunskapshöjande insatser i hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst</i>	46
<i>Forum för levande historia: Fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism</i>	47
<i>Pågående, ej rapporterade, uppdrag för fokusområde Välfärd och offentliga verksamheter</i>	48

Välfärd och offentliga verksamheter – sammanfattande analys.....	49	<i>Gemensamma romska internationella förbund: Vi är inte problemet</i>	63
Arbetsliv	51	<i>Umeå universitet och Sáminourra: Unga samers hälsa</i>	63
Arbetsliv – redovisning av indikatorer	52	Annat relevant arbete.....	64
<i>Arbetsmiljöverket</i>	53	<i>Strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism</i>	64
<i>Brottsförebyggande rådet</i>	54	<i>Strategin för romsk inkludering</i>	64
<i>Diskrimineringsombudsmannen</i>	55	<i>Strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism</i>	64
Arbetsliv – myndighetsredovisningar	57	<i>FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering</i>	64
<i>Diskrimineringsombudsmannen: Stöd till arbetsgivare</i>	57	<i>Alternativrapport till FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering</i> ...	65
<i>Arbetsmiljöverket: Kunskapshöjande insatser i arbetsmiljön</i>	57	Kapitel 5. Samlad bedömning och förslag.....	66
Arbetsliv – sammanfattande analys.....	59	Samlad bedömning av arbetet 2025.....	66
Kapitel 4. Urval av andra rapporter och granskningar	60	<i>Samordningen</i>	67
Urval av rapporter	60	<i>Generella åtgärder</i>	67
<i>Institutet för mänskliga rättigheter:</i>		<i>Fokusområde Skola</i>	68
<i>Muslimska församlingar och föreningars utsatthet för islamofobi</i>	60	<i>Fokusområde Rättsväsende</i>	68
<i>Institutet för mänskliga rättigheter:</i>		<i>Fokusområde Välfärd och offentliga verksamheter</i>	69
<i>Judiska församlingars och föreningars utsatthet för antisemitism</i>	61	<i>Fokusområdet Arbetsliv</i>	69
<i>Judiska ungdomsförbundet: Vi är inte välkomna här</i>	62	Förslag för statens fortsatta arbete mot rasism och hatbrott.....	70
<i>Afrosvenskarnas riksförbund: Antisvart rasism</i>	63	<i>Övergripande förslag</i>	70
		<i>Fokusområde Skola</i>	72

Kapitel 1. Inledning

Den 12 december 2024 beslutade regeringen om en handlingsplan mot rasism och hatbrott.

Handlingsplanens övergripande mål är ett samhälle fritt från rasism. För att bidra till detta ska handlingsplanen främja ett träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt arbete inom fyra fokusområden, som alla har försetts med varsitt delmål. De fyra fokusområdena är: Skola, Rättsväsende, Välfärd och offentliga verksamheter och Arbetsliv, men handlingsplanen slår fast att viktiga insatser kan genomföras även utanför dessa områden.

Handlingsplanen är främst tänkt att skapa en struktur för det nationella arbetet mot rasism och hatbrott. Samtidigt ska den också kunna bidra till arbetet på lokal och regional nivå, till exempel genom att skapa förutsättningar för att kunskap och verktyg som tas fram på nationell nivå når ut och kan användas inom kommunala och regionala verksamheter.

Forum för levande historia har sedan 2016 haft i uppdrag att samordna och följa upp den tidigare nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott. Uppdraget slutredovisades 2025. I samband med regeringens beslut om en ny handlingsplan fick myndigheten ett förnyat uppdrag att samordna och följa upp handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Uppdraget omfattar att främja erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyte, samt att

redovisa och analysera resultatet av arbetet i förhållande till handlingsplanens mål.

Forum för levande historia är också en av sju myndigheter som handlingsplanen pekar ut som särskilt viktiga för att uppnå fokusområdenas delmål, genom att de bidrar med att ta fram ny relevant kunskap eller bidrar till att förebygga och motverka rasism och hatbrott genom andra insatser.

De sju särskilt utpekade myndigheterna är Arbetsmiljöverket, Brottsförebyggande rådet (Brå), Diskrimineringsombudsmannen (DO), Forum för levande historia, Polismyndigheten, Statens skolverk (Skolverket) och Socialstyrelsen.

Övriga myndigheter som är involverade i genomförandet av handlingsplanen är Brottsoffermyndigheten, Länsstyrelserna, Mediemyndigheten, Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak), Myndigheten för stöd till trossamfund (SST), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Göteborgs universitet (Segerstedtinstitutet), Statens skolinspektion, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Vetenskapsrådet och Åklagarmyndigheten.

Som en del i 2025 års arbete har Forum för levande historia även haft i uppgift att ta fram ett

uppföljningssystem för handlingsplanen, i nära samarbete med de andra särskilt utpekade myndigheterna. Uppföljningssystemet utgår från delmålen och bygger, i enlighet med uppdraget, bland annat på indikatorer baserade på befintligt underlag från de myndigheter som omfattas av handlingsplanen, men även på kompletterande kunskapskällor.

Forum för levande historia redovisar arbetet med samordning och framtagandet av uppföljningssystemet i det separata dokumentet *Redovisning av uppdrag att samordna och följa upp regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott (A2024/01391)*.

Med denna uppföljningsrapport, *Statens arbete mot rasism och hatbrott 2025 (A2024/01391)*, redovisar Forum för levande historia uppdraget att följa upp handlingsplanen och tar samtidigt det nya uppföljningssystemet i bruk.

Uppföljningsrapporten är disponerad så att Kapitel 1 rymmer inledning, bakgrund och sammanfattning, Kapitel 2 sammanställer arbetet med generella åtgärder, Kapitel 3 går igenom data och myndighetsredovisningar om planens fyra fokusområden Skola, Rättsväsende, Välfärd och Offentliga verksamheter och Arbetsliv, varefter Kapitel 4 innehåller ett urval övriga rapporter och Kapitel 5 ger en samlad bedömning och förslag.

Bakgrund

Rasism och hatbrott är ett allvarligt samhällsproblem i Sverige. Rasism och hatbrott är skadligt för de enskilda som utsätts, men också för samhället som helhet. I ett demokratiskt samhälle ska varje människa mötas med respekt för den hon är – inte reduceras till sitt namn, sitt ursprung eller sin tro.

Enligt Forum för levande historias rapport ”Historisk forskning om rasism och främlingsfientlighet i Sverige: En analyserande kunskapsöversikt” (Forum för levande historia, 2024) kan rasism och rasistiska företeelser härledas tillbaka genom flera århundranden av Sveriges historia. Samtidigt pekar aktuell forskning på att rasism, som samhällsfenomen, inte är statisk. Den förändras och tar sig nya uttryck i takt med samhällsutvecklingen. Vi ser bland annat hur konflikter och kriser i omvärlden påverkar Sverige och ger upphov till olika uttryck för rasism – från hat och hot till olika former av diskriminering och trakasserier. Vi ser också hur spridningen av rasistiska idéer förstärks genom digitala miljöer där desinformation och hatretorik kan få stor räckvidd.

Anställda inom offentliga verksamheter har, enligt grundlag och lag, ett särskilt ansvar att främja och skydda mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värden i sitt arbete. Icke desto mindre visar rapporter från såväl DO som Institutet för mänskliga rättigheter (MR-institutet) att det

förekommer diskriminering i kontakt med myndigheter och annan offentlig verksamhet. MR-institutet nämner bland annat skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård som exempel.

Målet med denna uppföljning är att ge regeringen tillförlitliga och användbara underlag för att analysera utvecklingen och identifiera åtgärder som stärker handlingsplanens genomförande. Sedan 2016, när Forum för levande historia fick sitt första uppföljningsuppdrag, har vi använt olika modeller i uppföljningen. I denna rapport utgår vi ifrån det nya uppföljningssystem som myndigheten har haft i uppdrag att utarbeta. Den här uppföljningsrapporten bygger därför för första gången på information från såväl indikatorer som myndighetsrapporter, medan tidigare uppföljning enbart utgick från myndighetsrapporter.

I regeringsuppdraget till Forum för levande historia att utarbeta ett nytt uppföljningssystem angavs att uppföljningen skulle utgå ifrån redan existerande data och underlag. Som utvecklas senare i denna rapport bedömer vi dock att befintliga data inte räcker för att följa upp handlingsplanens mål och att uppföljningen därför kommer att behöva utökas med nya data.

För att stödja arbetet med handlingsplanen har Forum för levande historia även genomfört övriga delar av sitt

uppdrag. Detta har inbegripit förmedling av kunskaper via nyhetsbrev, nätverk mot rasism och riktade utbildningsinsatser för såväl statliga som regionala och lokala verksamheter. Analyserna och slutsatserna i denna rapport bygger även på detta arbete och på den omvärldsbevakning, erfarenhets- och kunskapsinhämtning som det har inneburit.

Sammanfattning

Uppföljningen av statens arbete mot rasism och hatbrott under 2025 visar att den nya handlingsplanen ger en tydligare och mer samlad styrning än sina föregångare. Strukturen med delmål och fokusområden ökar möjligheterna att följa upp riktade insatser och skapar överblick över framsteg, utmaningar och behov inom viktiga samhällsområden. Till detta kommer uppdraget till Forum för levande historia som bland annat har gjort det möjligt för myndigheten att etablera nära samverkan med de andra särskilt utpekade myndigheterna, inklusive kring framtagandet av det nya uppföljningssystemet. Alla dessa komponenter bidrar till att komma närmare handlingsplanens ambition om ett träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt arbete mot rasism och hatbrott.

Målsättningen för arbetet med uppföljningssystemet har varit att få fram ett system som ger både kontinuitet och flexibilitet. De 25 indikatorerna har utformats utifrån en förändringsteoretisk modell där uppföljningen delas in i tre nivåer: utfall, resultat och effekt.

- Utfallsindikatorerna avser genomförda aktiviteter eller insatser på kort sikt.
- Resultatindikatorerna fångar upp förändringar i kunskap, arbetssätt eller kapacitet hos berörda aktörer.

- Effektindikatorerna avser mer övergripande förändringar i samhället, exempelvis vad gäller förekomsten av hatbrott eller upplevd diskriminering.

Eftersom den nuvarande modellen används för första gången saknas det möjlighet att jämföra resultat mot tidigare år. Årets uppföljning visar att insatser pågår inom samtliga fokusområden, inte minst med inriktning på en generell kunskapshöjning och kunskapsinhämtning om förekomsten av rasism och hatbrott i samhället. Genomslaget för arbetet är dock svårbedömt i dagsläget i förhållande till handlingsplanens delmål och övergripande effektmål. En förklaring är att många uppdrag bygger vidare på den tidigare handlingsplanen, vilket innebär att genomförandet endast delvis speglar den nuvarande planens inriktning. Antalet uppdrag varierar också mellan fokusområdena vilket gör att underlaget för bedömning är olika stort. Forum för levande historia har dock som ambition att också beakta det omfattande arbete som bedrivs utanför uppdragen och en del av detta fångas in med de nya indikatorerna.

I uppföljningen av handlingsplanens generella insatser, som berör alla de fyra fokusområdena, framgår det att det finns behov av ytterligare forskning och kunskapsinhämtning, bland annat genom attitydundersökningar. Det finns också behov av fortsatt

stöd till den lokala och regionala nivån, inklusive stöd till civilsamhället.

Inom fokusområde Skola har insatserna stärkt kunskapen om rasism och hatbrott, Trots detta kvarstår det svårigheter för många skolor i att identifiera, anmäla och hantera rasism. Inom fokusområde Rättsväsendet är lagföringsgraden för hatbrott fortsatt låg och många ärenden avslutas utan åtgärd, vilket pekar på utmaningar i hela rättskedjan. Inom fokusområde Valfärd och offentliga verksamheter finns ett behov av att integrera arbetet mot rasism i ordinarie styrning och säkerställa organisatoriskt ansvar. Inom fokusområde Arbetsliv genomförs främst kunskapshöjande insatser men genomslaget är begränsat.

Ett mönster för samtliga fokusområden är att det finns ett glapp mellan kunskap och praktisk tillämpning. Trots flera kunskapshöjande insatser har många verksamheter svårt att omsätta kunskapen i konkreta och långsiktiga arbetssätt. Genomförandet är dessutom beroende av vilka förutsättningar som finns. Myndigheter med mer långsiktiga uppdrag har generellt bättre kapacitet att bedriva ett systematiskt arbete, bland annat för att stödja den kommunala och regionala nivån.

Behovet av ett systematiskt arbete mot rasism och hatbrott är stort. Det kan utläsas av det urval av rapporter som Forum för levande historia har läst och

sammanfattat i denna rapport. I flera av rapporterna har civilsamhället varit delaktigt i att beskriva utvecklingen inom de olika formerna av rasism som omnämns i handlingsplanen. Rapporterna uttrycker en fortsatt utsatthet för samtliga former av rasism. I flera rapporter konstateras också att situationen har förändrats till det sämre, inte minst i det offentliga rummet.

I uppföljningsrapportens avslutande bedömning drar Forum för levande historia fler slutsatser om 2025 års arbete med handlingsplanen samt lägger fram förslag på hur verksamheten kan stärkas ytterligare. Vi förelår bland annat tydligare styrning av de utpekade myndigheterna, ett särskilt stöd till civilsamhället och fortsatt stöd till såväl skolor som det offentliga att förebygga, identifiera och hantera rasism och hatbrott.

Kapitel 2. Sammanställning av generella åtgärder

Redovisning av rapporter

I handlingsplanen mot rasism och hatbrott listas inledningsvis generella åtgärder som berör alla fyra fokusområden. I det här avsnittet redovisar vi åtgärder som har genomförts under 2025 och därefter del- eller slutrapporterats.

Antisemitism i digitala miljöer

Forum för levande historia: Kunskapsöversikt om antisemitism i digitala miljöer

Forum för levande historia har i uppdrag att ta fram en kunskapsöversikt om antisemitism i digitala miljöer samt åtgärder för att motverka spridningen. I uppdraget

ska Forum för levande historia identifiera framgångsfaktorer och utmaningar i arbetet med att motverka antisemitism på nätet, och föreslå ytterligare åtgärder på området. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2027 till Regeringskansliet.¹

Som en första åtgärd för uppdraget gav Forum för levande historia FOI i uppdrag att ta fram en kunskapsöversikt om antisemitism i digitala miljöer.² Rapporten *Antisemitism i digitala miljöer. En kunskapsöversikt* visar att antisemitism är särskilt livskraftig i digitala miljöer, där gamla stereotyper och konspirationsteorier omformas till kodade uttryck, memes och ”humor”, vilket försvårar identifieringen av avsändarna och bidrar till att normalisera den här typen av antisemitism.

Normaliseringen skapar grogrund för bredare intolerans, radikalisering och i vissa fall politiskt våld. Spridningen möjliggörs av ett komplext digitalt ekosystem och förstärks av plattformars algoritmer.

Samtidigt produceras och sprids antisemitism av aktörer över hela det ideologiska spektrumet, från extremistmiljöer till mer etablerade sammanhang. Parallella kriser och krig, särskilt efter den 7 oktober 2023, har intensifierat förekomsten.

Rapporten pekar också på att det finns behov av mer kunskap, bland annat om konsekvenserna av normaliseringen i digitala miljöer, om antisemitiska konspirationsteoriernas roll i radikaliseringsprocesser, om politisk instrumentalisering av antisemitism, samt om samspelet mellan digitala och fysiska miljöer och hur algoritmer förstärker innehåll.

Rapporten betonar behovet av att ge arbetet mot antisemitism – särskilt i digitala miljöer – högre prioritet. Det gäller bland annat att stärka rättsväsendets hantering av antisemitiska hatbrott, säkerställa mer djupgående utredningar och öka tilliten så att anmälningsbenägenheten stärks. Vidare lyfter rapporten fram utbildningsinsatser som centrala: både ökad

¹ Uppdrag i Forum för levande historias regleringsbrev för 2024.

² FOI 2025 (FOI-R5795--SE 2025) Antisemitism i digitala miljöer. En kunskapsöversikt.

kunskap om antisemitismens historiska rötter och samtida uttryck samt satsningar på digital källkritik och digitalt medborgarskap. Det skulle göra så att unga och yrkesverksamma kan identifiera och bemöta kodad antisemitism och konspirationsteorier.

Rapporten framhåller också vikten av trovärdiga och kontextanpassade motnarrativ, samt behovet av att techbolag tar större ansvar för att moderera och motverka algoritmernas förstärkning av hatinnehåll.

Slutligen understryker rapporten behovet av fortsatt forskning, särskilt om normaliseringens konsekvenser, kopplingen mellan antisemitism och radikalisering, samt samspelet mellan digitala och fysiska miljöer.

Totalförsvarets forskningsinstitut: Kartläggning av kunskap om förekomsten av antisemitism i digitala miljöer

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) fick i augusti 2025 i uppdrag att kontinuerligt ta fram och redovisa ny kunskap om förekomsten av antisemitism i digitala miljöer, särskilt om hur den förekommer i en svensk kontext.³ I uppdraget ingår att ta fram forskningsrapporter och skapa förutsättningar för att fortlöpande sprida denna kunskap till myndigheter inom rättsväsendet och andra berörda aktörer, till exempel i form av ett nätverk.

³ Uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut att kartlägga kunskap om förekomsten av antisemitism i digitala miljöer (A2025/00528).

⁴ Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende länsstyrelserna (Fi202000591 m.fl.).

FOI har inlett sitt arbete med att rekrytera personal, skapa en praktikerorienterad referensgrupp och tillsätta en forskningsorienterad expertgrupp. FOI har också föreläst för bland annat skolledare och skolpersonal om ämnen såsom antisemitism, konspirationsteorier, extremism, radikalisering och politiskt våld.

Föreläsningarna innehöll även uppdaterad kunskap om populära konspirationsteorier och antisemitiskt kodade så kallade signalord. Föreläsningarna fokuserade på spridningen i digitala miljöer och konsekvenserna av detta.

FOI har också genomfört ovan nämnda litteraturstudie om antisemitism i digitala miljöer på uppdrag av Forum för levande historia i rapporten *Antisemitism i digitala miljöer. En kunskapsöversikt*. Studien utgör ett centralt kunskapsunderlag för det fortsatta arbetet i uppdragets huvudfas 2026–2028.

Arbete på lokal och regional nivå

Länsstyrelserna: Stöd till kommuner och regioner

Länsstyrelserna ska stödja kommuner och regioner i arbetet med mänskliga rättigheter. Stödet ska också omfatta arbetet mot olika former av rasism, däribland antisemitism.⁴ Länsstyrelsen i Dalarnas län samordnar länsstyrelsernas gemensamma nätverk för mänskliga rättigheter.

⁵ Länsstyrelserna 2026 (Dnr 1569–2025). Årsrapport mänskliga rättigheter 2025. Återrapportering av samordnings- och utvecklingsuppdraget i mänskliga rättigheter.

Länsstyrelsernas årsrapport 2025⁵ visar att de organisatoriska och resursmässiga förutsättningarna för arbetet skiftar bland länsstyrelserna, bland annat hur många som arbetar med uppdraget och i vilken omfattning. Endast fyra länsstyrelser har var och en haft personella resurser som omfattar mer än en heltidstjänst i uppdraget. På flera länsstyrelser delas arbetstiden i uppdraget med andra tvärssektoriella frågor. Omfattningen av den totala arbetstiden bland länsstyrelserna har dessutom minskat sedan 2024. Länsstyrelserna konstaterar att en begränsad tjänst i uppdraget påverkar möjligheten att arbeta både strategiskt och långsiktigt.

Stödet på lokal och regional nivå sker oftast genom samverkan eller olika nätverk där flera perspektiv ingår. Rasism inkluderas ofta i rättighetsnätverk eller liknande. Länsstyrelserna erbjuder ett brett spektrum av aktiviteter, såsom utbildningar, nätverksträffar, processtöd och riktade utvecklingsinsatser. Under 2025 gjorde de 18 riktade insatser inom arbetet mot rasism. Insatserna handlade om antisemitism och antisvart rasism, men också mot antiziganism, antimuslimsk rasism och rasism mot samer. Flera av insatserna har genomförts i samverkan med andra aktörer, bland annat Forum för levande historia som bidragit med stöd och fördjupad kunskap på området rasism.

Länsstyrelserna rapporterar att det är svårt att nå ut till kommuner och regioner i arbetet med mänskliga rättigheter. Länsstyrelserna noterar att aktörer på lokal och regional nivå har svårt att ta emot det erbjudna stödet, ofta på grund av tidsbrist. Länsstyrelserna beskriver också att arbetet mot rasism berör värderingar och normer som kan möta motstånd eller osäkerhet i organisationerna. Detta gör att effekterna av insatserna riskerar att stanna på individnivå. Effekterna är genomgående starkast i län där insatserna har varit återkommande och riktade till strategiska funktioner som chefer och samordnare. Mottagarens förutsättningar har stor betydelse för vilka effekter som uppnås.

Länsstyrelserna efterfrågar långsiktiga förutsättningar för att kunna erbjuda ett mer verksamhetsnära stöd till kommuner och regioner. Särskilt kommuner med låg mottagarkapacitet skulle gynnas av detta. Vidare lyfter länsstyrelserna behovet av att genomföra återkommande lokala och regionala lägesbilder och möjligheten att inhämta kunskap genom att organisera nätverk på kommunal nivå. Länsstyrelserna ser en stor potential i att ge verksamhetsnära stöd till kommuner och regioner genom att samverka med andra myndigheter i uppdraget, såsom Forum för levande historia. Samverkan med civilsamhället lyfts också som viktigt.

Stöd till och dialog med civila samhället

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: Statsbidrag för att motverka rasism och intolerans

MUCF fördelar årligen medel till verksamheter som motverkar eller förebygger rasism eller liknande former av intolerans.⁶ ÅR 2025 beviljades 15 projekt statsbidrag med knappt 13,5 miljoner kronor. Av dessa har 8 projekt en inriktning mot antisemitism, 8 mot islamofobi, mot afrofofi, mot antiziganism, mot homofobi och transfobi, 3 mot rasism mot samer samt 3 mot andra specifika uttryck för rasism eller intolerans.

Rapporten *Projektbidragens användning och effekter*⁷ beskriver de projektbidrag som redovisades 2024.

Det var 13 slutrapporter som godkändes 2024, varav 6 syftade till att motverka homofobi och transfobi. De flesta av projekten arbetade för att motverka flera olika former av rasism. Totalt 5 projekt arbetade på en nationell nivå och åtta arbetade på lokal nivå. Sammanlagt omfattade projekten 11,3 miljoner kronor i bidrag. Flera projekt lever vidare som fortsättningsprojekt med stöd från MUCF eller andra finansiärer.

MUCF har i sin bedömning av resultat och effekter av statsbidraget valt att fokusera på de effektmätningar och uppföljningar som projekten har utfört. MUCF bedömer att projektens effekter ligger väl i linje med

bidragens syfte och har identifierat att projekten har bidragit till:

- Ökad kunskap och medvetenhet om rasism, diskriminering och diskrimineringslagen.
- Stärkt förmåga att prata om rasism.
- Stärkt förmåga att hantera rasism eller diskriminering på jobbet.

Projektägarna redovisar också att projekten har skapat förutsättningar för långsiktiga mötesplatser eller nätverk som kan bestå över tid och att aktiviteterna bland annat har bidragit till en stärkt känsla av att kunna göra sin röst hörd och påverka samhället.

MUCF föreslår att arbetet med bidragsgivning till det civila samhället ska förstärkas.

Forskning och annat kunskapsunderlag

Forum för levande historia: Studier om attityder och intolerans i den svenska befolkningen

Forum för levande historia har i uppdrag att genomföra en studie om intolerans i den svenska befolkningen. Forum för levande historia ska också genomföra en studie av antisemitiska attityder och föreställningar i den svenska befolkningen. Båda uppdragen ska redovisas i mars 2027.

⁶ SFS 2008:62 Förordning (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknade former av intolerans.

⁷ Projektbidragens användning och effekter. (MUCF 2025 Dnr 0766/25).

Vetenskapsrådet: Forskningsmedel inom området rasism

Vetenskapsrådet har sedan år 2016 i uppdrag att fördela minst 20 miljoner kronor per år för att stärka forskningen inom området rasism.⁸ Uppdraget genomförs i samråd med Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte). Vetenskapsrådet har sedan 2016 utlyst projektbidrag vid tre tillfällen för forskning inom rasism och/eller diskriminering. Den senaste utlysningen gjordes år 2023. Totalt har 44 forskningsprojekt finansierats inom uppdraget.

Forskning som har finansierats omfattar en bred sammansättning av ämnen Några av ämnena har varit rasdiskriminering hos svenska etniska minoriteters ungdomar, hur medicinsk forskning, policy och klinisk praktik hanterar etniska skillnader i hälsa, genusperspektiv på legitimitet i migrations- och asylprocesser, kvinnors erfarenheter av islamofobi, samskapande av antirasistisk och inkluderande mödravård, samiska rättigheter och nutida kolonialism i Sverige och Finland. Dessutom har Forte gjort en komparativ analys av diskrimineringsupplevelser bland flera marginaliserade grupper i Europa. Flera projekt har avslutat sin forskning och spridit sina resultat. Under 2026 planeras en fjärde utlysning av medel med en ram på 60 miljoner kronor fördelat på tre år (2026–2028).⁹

⁸ Uppdrag att utlysa medel för ett forskningsprogram (U2016/00588/F).

⁹ Vetenskapsrådet (D.nr. 8.1-2026-00111) Redovisning av forskningsprogrammet om rasism 2025.

Vetenskapsrådet: Forskningssatsning om Förintelsen

Vetenskapsrådet har sedan år 2022 i uppdrag att genomföra en särskild forskningssatsning med flera utlysningar gällande forskning om Förintelsen och antisemitism samt andra gruppers utsatthet i samband med Förintelsen, inklusive romer och antiziganism.¹⁰ Under år 2025 genomförde de en utlysning om gästforskarbidrag inom forskning om Förintelsen, Förintelsens offer och antisemitism. En forskare vid Queen Mary University of London, beviljades gästforskarbidrag inom Förintelsen, Förintelsens offer och antisemitism 2025.

Kunskapshöjande insatser

Diskrimineringsombudsmannen: Insatser för att motverka diskriminering

DO har under år 2025–2026 i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för att motverka diskriminering med fokus på bland annat restaurang- och krogbranschen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2027.¹¹

Analys av generella åtgärder

Sammantaget visar redovisningen att arbetet pågår på flera nivåer men att det finns svårigheter att nå ut till lokala aktörer och målgruppen som berörs. I flera rapporter inom de generella åtgärderna återkommer

¹⁰ Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Vetenskapsrådet (U2022/04061).

behovet av att involvera civilsamhället då de kan ge bättre kunskapsunderlag och mer träffsäkra åtgärder. Vidare pekar rapporterna på behovet av mer forskning, stärkt rättsväsende, utbildningsinsatser och större ansvar från techbolag. FOI har även påbörjat ett långsiktigt arbete med att kartlägga antisemitism i digitala miljöer och sprida kunskap till relevanta aktörer.

På lokal och regional nivå stödjer länsstyrelser kommuner och regioner, men arbetet begränsas ofta av svårigheter att nå ut till målgrupperna. Insatser sker främst genom nätverk, utbildningar och samverkan, men effekterna varierar beroende på mottagarnas förutsättningar.

Samtidigt pågår flera forsknings- och kunskapsinsatser, bland annat studier om attityder i befolkningen och finansiering av forskning om rasism och Förintelsen.

Sammantaget visar arbetet att många initiativ är i gång, men att det finns utmaningar i att nå ut lokalt, samt ett fortsatt behov av mer forskning och ökad samverkan, särskilt med civilsamhället, för att åtgärderna ska bli mer effektiva.

¹¹ Uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen att genomföra kunskapshöjande insatser för att motverka diskriminering (A2025/00605).

Kapitel 3. Fokusområden

Skola

Rättsväsende

**Välfärd och offentliga
verksamheter**

Arbetsliv

Skola

Målet för fokusområdet Skola i regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott är att lärare och annan personal inom skolan har fått bättre kunskap och verktyg för att kunna förebygga och motverka rasism.

Lägesbeskrivningen i regeringens handlingsplan visar på ett bestående problem där barn i skolan blir särskilt utsatta för rasism, mobbning och trakasserier. Vidare konstateras i handlingsplanen att arbetet hittills inte har varit tillräckligt samordnat eller träffsäkert, och att det finns behov av mer systematik, kunskap och riktade insatser för att skapa en likvärdig och trygg skolmiljö. Nedan redovisas en översikt av indikatorer, separata indikatorer och kommentarer för de olika indikatorerna, följt av myndighetsredovisningar och en sammanfattande analys för fokusområdet.

Skola – redovisning av indikatorer

Delmål: Lärare och annan personal inom skolan har fått bättre kunskap och verktyg för att kunna förebygga och motverka rasism.

Särskilt utpekade myndigheter: Diskrimineringsombudsmannen (DO), Forum för levande historia och Skolverket. Utöver dessa har Forum för levande historia, i samråd med berörda myndigheter, valt att lyfta in ännu några myndigheters arbete, i det fall där de har bäring på fokusområdet.

Indikatorer: Tabell 1 visar en översikt av indikatorer kopplade till delmålet för fokusområdet skola inom uppföljningssystemet för handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Tabell 1. En översikt av indikatorerna för fokusområdet Skola.

Ansvarig myndighet	Indikator	Indikatortyp	Uppföljning indikator
Brå	Personupplärade hatbrott - Skola	Effekt	11 personupplärade hatbrott
DO	Antal anmälningar till DO som rör etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning, Skola/utbildning	Effekt	291 anmälningar till DO som rör etnisk tillhörighet och 100 anmälningar som rör religion och annan trosuppfattning.
DO	Upplevd diskriminering som rör etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning, Skola	Effekt	För diskriminering kopplad till etnisk tillhörighet uppgår andelen till 1,3 (konfidensintervall 0,8–1,9). Motsvarande andel för diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning är 0,7 procent (konfidensintervall 0,4–1,2)
Forum för levande historia	Deltagare i kunskapshöjande insatser om rasism i skolan	Utfall	1 513 deltagare har deltagit i kunskapshöjande fortbildningsinsatser om rasism

Forum för levande historia	Deltagare som höjt sin kunskapsnivå i skolan	Resultat	95 procent av de svarande upplever att de höjt sin kunskapsnivå
Forum för levande historia	Antal sidvisningar på webbsida med stödmaterial om rasism till skolpersonal	Utfall	70 472 sidvisningar av webbsidor med stödmaterial
Skolverket	Deltagare i kunskapshöjande insatser om rasism i skolan	Utfall	10 698 sidvisningar av Skolverkets kunskapshöjande insatser om rasism i skolan
Skolverket	Antal sidvisningar på webbsida med stödmaterial om rasism till skolpersonal	Utfall	147 621 sidvisningar av webbsidor med stödmaterial

Indikatorer för fokusområde skola, Brå

Tabell 2. Samtliga polisanmälda hatbrott med ett identifierat främlingsfientligt, rasistiskt och antireligiöst motiv, 2024. Fördelning av antal hatbrottsanmälningar utifrån de utsattas kön.

		Anmälningar i skolan med både rasistiska och antireligiösa motiv	Antireligiösa som anmält
De utsattas kön	Kvinnor	77	152
	Män	81	119
	Övrigt	125	229
	Totalt	283	500

Kommentar

Enligt Brås redovisning uppgick antalet polisanmälda hatbrott med främlingsfientligt, rasistiskt och antireligiöst hatbrott till drygt 1 900 anmälningar, av vilka 283 förekom

i skolan. Polisanmälda hatbrott i skolmiljö handlade ofta om nazistiskt klotter i skolans lokaler eller att elever gjorde nazisthälsningar under lektionen eller i skolkorridoren. Eftersom brottet ofta gäller skadegörelse mot skolans egendom riktas de inte direkt mot en fysisk person utan mot en juridisk person, det vill säga skolan. I de fall där skadegörelse har bedömts som hets mot folkgrupp finns det heller oftast enskild utsatt person, eftersom brottet riktar sig mot en grupp eller en icke-fysisk person. Även dessa fall redovisas därför i kategorin ”övrigt” i statistiken.

Bland samtliga anmälningar som Brå identifierat så var ofredande den vanligaste brottskategorin, följt av hets mot folkgrupp respektive skadegörelse. Det var allra vanligast att gärningspersonen var obekant för den utsatta, det förekom i drygt en fjärdedel av anmälningarna. Enligt Brås statistik och rapporter är hatbrott ett område där mörkertalet är stort vilket innebär att endast en del av de faktiskt begångna hatbrotten polisanmäls.

Tabell 3. Handläggningsbeslut för polisanmälningar med hatbrottsmotiv i skolan, 2022. Antal efter beslutstyp, 2022.

Åtal väcks	8
Strafföreläggande	1
Åtalsunderlåtelse	2
Nedlagda efter utredning	94
<i>Varav FU-begränsade</i>	2
Direktavskrivna	285
<i>Varav FU-begränsade</i>	5
Under utredning	2

Kommentar

Den senaste statistiken för handläggningsbeslut är kopplat till beslut som tagits på anmälningar som inkom 2022. Det kan därmed inte jämföras direkt med anmälningsstatistiken för år 2024.

År 2022 fattades totalt 392 handläggningsbeslut i polisanmälningar med hatbrottsmotiv i skolan. Platsen för hatbrottet bedöms av Brå i första hand utifrån vad som framgår av polisanmälsans fritext och i andra hand utifrån den plats som registrerats i anmälan av anmälningsupptagaren. Den absolut största delen av ärendena avslutades utan åtal. Direktavskrivningar var den vanligaste beslutstypen med 285 ärenden, vilket innebär att anmälan avslutades tidigt utan fullständig utredning. Av dessa var 5 FU-begränsade. Det var 94 ärenden som lades ned efter utredning, varav 2 var FU-begränsade. Endast 8 ärenden ledde till åtal, och 1 ärende avgjordes genom strafföreläggande och 2 genom åtalsunderlåtelse. Vid tidpunkten för sammanställningen var 2 ärenden fortfarande under utredning.

Sammanfattningsvis visar Brås statistik att en mycket liten andel av hatbrottsanmälningar 2022 gick vidare till åtal, medan majoriteten avslutades genom direktavskrivning eller nedläggning efter utredning.

Indikatorer för fokusområde skola, DO

Tabell 4. Antal anmälningar till DO som rör etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning, inom Skola/utbildning. *

Totalt antal anmälningar oavsett diskrimineringsgrund	Etnisk tillhörighet		Religion/annan trosuppfattning	
	Antal	Andel	Antal	Andel
977	291	30 %	100	10 %

*En anmälan kan innehålla flera diskrimineringsgrunder.

Kommentar

Enligt DO:s statistik gjordes det 977 anmälningar om diskriminering inom samhällsområdet utbildning under år 2025. Av dessa gällde 291 (30 procent) av anmälningarna diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, medan 100 anmälningar (10 procent) gällde diskriminering som har samband med religion eller annan trosuppfattning.

Både anmälningarna till DO och dialogerna med organisationer i civila samhället beskriver att elever i skolan blir utsatta för trakasserier som har samband med religion eller annan trosuppfattning. Flera källor pekar på att muslimska och judiska elever blir utsatta för trakasserier, men det finns också källor som visar att elever med andra religiösa tillhörigheter utsätts.¹² Även de ärenden där DO har framställt krav på diskrimineringsersättning handlar uteslutande om diskriminering av muslimska eller judiska elever. Den kunskap som finns tyder därmed på att dessa grupper är särskilt utsatta för diskriminering som har samband med religion eller annan trosuppfattning i skolan. Mörkertalet är dock stort. Enligt DO anger att hundratusentals personer upplever sig diskriminerade årligen utan att anmäla.¹³

¹² <https://www.do.se/download/18.75d38bb319abac8075f14/1764132775530/rapport-forekomst-av-diskriminering-2025.pdf>.

¹³ Diskrimineringsombudsmannen (2025). Statistik över anmälningar 2025–2024. Årlig statistikrapport från Diskrimineringsombudsmannen Rapport 2025:1

Tabell 5. Andel personer som under de senaste 12 månaderna upplevt sig utsatta för diskriminering utifrån etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning, inom skolan.¹⁴

Diskrimineringsgrund	Inom skolan, högskolan eller annan utbildning	Konfidensintervall*
Etnisk tillhörighet	1,3	0,8–1,9
Religion eller annan trosuppfattning	0,7	0,4–1,2

* Måttet med konfidensintervall är det mått som används av DO för indikatorn. Eftersom konfidensintervallen överlappar är skillnaden mellan diskrimineringsgrunderna inte statistiskt säkerställd.

Kommentar

Resultaten baseras på svar från 227 personer av totalt 1 713 tillfrågade. Undersökningen är utformad för att vara representativ på befolkningsnivå. Med hänsyn till det relativt låga antalet svarande redovisas konfidensintervall för att tydliggöra osäkerheten i skattningarna.

Tabellen visar andelen personer som under de senaste 12 månaderna har uppgett att de har utsatts för diskriminering baserat på etnisk tillhörighet respektive religion eller annan trosuppfattning inom skolan, högskolan eller annan utbildning. För diskriminering kopplad till etnisk tillhörighet uppgår andelen till 1,3 (konfidensintervall 0,8–1,9). Motsvarande andel för diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning är 0,7 procent (konfidensintervall 0,4–1,2).

Indikatorer för fokusområde skola, Forum för levande historia

Tabell 6. Antal sidvisningar med stödmaterial och kunskapshöjande insatser om rasism i skolan.

Indikator	Uppföljning
Antal sidvisningar på webbsida med stödmaterial om rasism till skolpersonal	70 472 sidvisningar (mellan 2025-01-17 och 2026-01-17) ¹⁵

¹⁴ Statistiken över upplevd diskriminering är från DO:s deltagande i den nationella SOM-undersökningen 2023. DO har även deltagit i motsvarande undersökning 2025, men är inte färdiga med att ta fram resultaten från den omgången. Upplevd diskriminering redovisas endast som andel samt med konfidensintervall.

¹⁵ Google Analytics 4 (www.levandehistoria.se).

Fortbildning för skolans personal 2025	1 513 deltagare (sammanlagt 26 olika fortbildningstillfällen)
Deltagare som höjt sin kunskapsnivå	95 % av de svarande

Kommentar

Forum för levande historia har valt att redovisa visningarna på de sidor som riktar sig till skolpersonal med stödmaterial om rasism, även om annat material givetvis också kan bidra till att motverka rasism i skolan. Utifrån den valda avgränsningen har vi kunnat se att de tre sidor som visades mest var: *Konspirationsteorier, Islam och muslimer i Sverige* och *Fake news*, som tillsammans noterade 24 745 sidvisningar. Uppgifterna kommer från Google Analytics 4 och bygger på insamlade data om hur besökare använde webbplatsen under den angivna perioden. Varje gång en sida laddas registreras det som en händelse i analysverktyget, vilket sedan sammanställs till statistik. Sidvisningar visar hur många gånger en sida har laddats eller visats i en webbläsare. Det betyder att samma person kan stå för flera visningar om den besöker sidan flera gånger eller uppdaterar den. Måttet säger alltså något om hur ofta innehållet används, men inte exakt hur många unika personer som har besökt sidan.

Forum för levande historia redovisar även de fortbildningar om rasism som vi genomförde för skolans personal 2025, digitalt eller på en fysisk plats. Vi vet av erfarenhet att fortbildning för lärare och skolans personal är ett bra sätt att i förlängningen nå ut till elever. Lärarfortbildningarna vänder sig i första hand till undervisande lärare i historia, samhällskunskap, religion och svenska. Fortbildningarna är populära och utvärderas genomgående med positiva resultat. Av omdömena 2025 framgår att lärarna anser att fortbildningarna har haft relevans för deras yrkesroll och gett dem inspiration, verktyg och ny kunskap.

Tabell 6 visar att Forum för levande historia noterade 1 513 deltagare i 2025 års fortbildningar om rasism och närliggande ämnen. Statistiken baseras på uppgifter från fysiska träffar och de digitala plattformar som används. En metodmässig utmaning är att deltagare vid de digitala fortbildningarna kan vara flera i samma rum och ansluta till och lämna utbildningarna vid olika tidpunkter, vilket innebär att det kan vara svårt att precisera deltagarantalet. De redovisade siffrorna bygger därför på sammanställningar som ger en rimlig uppskattning av deltagandet, men som inte nödvändigtvis motsvarar ett exakt antal unika deltagare.

I utvärderingar av utbildningar av Forum för levande historias fortbildningar om rasism uppger i princip samtliga deltagare att de har fått ökad kunskap, vilket motsvarar omkring 95 procent av de svarande. Utvärderingarna visar att kunskapshöjningen bland deltagarna är mycket hög och konsekvent över olika insatser. När kunskapsökning mäts mer nyanserat, exempelvis genom skalor, framgår att en stor majoritet – oftast mellan cirka 70 och 85 procent – instämmer i hög grad i att deras kunskapsnivå har höjts. I de fall där svarsalternativen skiljer mellan grad av kunskapsökning framgår att en mycket stor andel, ofta upp till omkring 90 procent, anger att de har fått kunskap i stor eller mycket stor utsträckning. Utbildningsinsatserna når därmed inte bara når brett, utan ger också en påtaglig fördjupning av deltagarnas kunskaper, där nästan alla deltagare upplever någon form av kunskapsökning och en klar majoritet upplever den som betydande.

Indikatorer för fokusområde skola, Skolverket

Tabell 7. Antal deltagare i kunskapshöjande insatser och sidvisningar med stödmaterial och kunskapshöjande insatser om rasism i skolan.

Indikator	Uppföljning
Deltagare i kunskapshöjande insatser om rasism i skolan	10 698 sidvisningar (2025-01-01 – 2026-02-26)
Sidvisningar webbsidor med stödmaterial	147 621

Kommentar

Skolverket har i sin redovisning till Forum för levande historia avgränsat sina data till att främst omfatta uppgifter om stöd och kunskapshöjande insatser som har en tydligt formulerad koppling till rasism. Deltagandet i kunskapshöjande insatser om rasism i skolan sker i Skolverkets öppna resurs ”Främja likabehandling” på Lärportalen utan krav på inloggning. Skolverket betonar samtidigt att en insamling av data utifrån denna avgränsning inte räcker för att ge en heltäckande beskrivning av resultaten av det utvecklingsarbete i skolan som kan ha en bäring på arbetet med att motverka olika former av rasism med kunskap och aktiva insatser.

I linje med detta pekar Skolverket på att insatser och utvecklingsarbete kan vara bärande delar i att motverka rasism även om det inte rubriceras så. Arbetet mot rasism i skolan kan exempelvis rymmas i arbetet med trygghet, och i arbetet mot kränkande behandling, trakasserier och diskriminering, likabehandlingsarbete, värdegrundsarbete, arbetet mot skadegörelse, säkerhets- och krisarbete eller rutiner för samverkan med socialtjänst och polismyndigheten. Arbetet mot rasism kan också beröra mer undervisningsnära utvecklingsarbete, som till exempel undervisning om Förintelsen, undervisning om mänskliga rättigheter och demokrati samt nationella minoriteter. Det kan också handla om att stärka elevernas medie- och informationskunnighet för att till exempel stå emot desinformation och konspirationsteorier, eller arbetet med att hantera frågor som kan skapa spänningsfält och blir kontroversiella.

Skola – myndighetsredovisningar

Skolverket och Forum för levande historia: Demokratistärkande arbete i skolan

Bakgrund och syfte

Skolverket och Forum för levande historia har i uppdrag att vidareutveckla och följa upp verktyget för systematiskt arbete med demokratistärkande insatser i skolväsendet, folkbildningen och inom andra delar av utbildning för vuxna.¹⁶ Arbetet utgår från verktyget *Demokratistegen* som är en modell för ett systematiskt arbete med demokrati och mänskliga rättigheter. Verktyget kan användas inom både skolväsendet och folkbildningen.

Genomförda aktiviteter

Skolverket och Forum för levande historia rapporterar¹⁷ att de har fortsatt anpassa modellen för olika utbildningsaktörer, såsom studieförbund och förskola. Tack vare detta arbete finns *Demokratistegen* från och med januari 2026 i fyra olika versioner:

- Demokratistegen skola
- Demokratistegen förskola

- Demokratistegen folkhögskola
- Demokratistegen studieförbund.

Vidare har modellen anpassats till folkbildningen, utifrån frivillighet, deltagarstyrning och livslångt lärande. Detta för att folkbildningens karaktär skiljer sig från skolans mer formella strukturer. Samtliga versioner stödjer aktörerna i att själva identifiera sitt fortsatta arbete med demokrati och mänskliga rättigheter.Handledning erbjuds till samtliga aktörer. En resursbank finns tillgänglig för användarna.

Resultat

I september 2025 hade 634 respektive 153 unika användare registrerat sig, loggat in och använt modellerna *Demokratistegen skola* och *Demokratistegen folkhögskola*. För att följa upp användningen skickades en enkät ut till samtliga användare. Enkäten hade dock en låg svarsfrekvens. Av de som svarade uppgav 52 verksamheter, varav 11 från folkbildningen att de inlett eller fattat beslut om att inleda ett utvecklingsarbete med stöd av *Demokratistegen*. Dessutom svarade ytterligare 29

verksamheter, varav 2 från folkbildningen, att de överväger att inleda ett arbete.

Skolverket och Forum för levande historia har under 2025 försett 25 skolor och 8 folkhögskolor med handledning. Vidare anlätades Södertörns högskola för att genomföra en kvalitativ uppföljning av *Demokratistegen*. Uppföljningen omfattade grundskola, gymnasium och folkhögskola och visade att *Demokratistegen* har god potential att bidra till ett stärkt och hållbart demokratiarbete, och att det behövs tid för en långsiktig etablering av modellen.

Framtida behov

Skolverket och Forum för levande historia har identifierat att det finns behov av att utveckla modellen så att den omfattar även elevhälsa och säkerhets- och brottsförebyggande arbete inom ramen för arbetet för en trygg skola. På sikt kan modellen även vidareutvecklas och anpassas för fler målgrupper, såsom civilsamhällets aktörer och andra samhällsbärande yrkesfält. Dessutom behöver resursbanken kontinuerligt uppdateras för att förbli relevant för användarna.

¹⁶ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Statens skolverk (U2023/02982 m.fl.).

¹⁷ Skolverket och Forum för levande historia 2025 (Dnr Skolverket 2022:422) Demokratistärkande insatser för att motverka antisemitism och andra former av rasism. Redovisning regeringsuppdrag.

Statens skolverk: Nationell studie om antisemitism i skolväsendet

Bakgrund och syfte

Skolverket har under år 2025 haft i uppdrag att genomföra en nationell studie om antisemitism i skolväsendet. Syftet med studien var att undersöka barns, elevers och personals upplevelser av nutida antisemitiska uttryck, incidenter och attityder i skolväsendet, samt att redogöra för hur skolväsendet arbetar för att motverka detta.¹⁸

Genomförda aktiviteter

Studien¹⁹ omfattade en genomgång av tidigare studier och forskning samt enkäter och intervjuer. Framför allt berörde den grund- och gymnasieskolan. Skolverket intervjuade företrädare för huvudmannen, skolledare, lärare och elever. Elever med judisk identitet kontaktades via judiska organisationer och församlingar i de kommuner som intervjuerna genomfördes i.

Resultat och måluppfyllelse

Sammanfattningsvis visade studien att det finns en bredd av både medvetna och omedvetna antisemitiska uttryck i skolan, som bland annat yttrar sig i ”skämt” eller jargong. Många antisemitiska uttryck kan kopplas till högerextremism och Israel-Palestinakonflikten. Det förekommer också Hitlerhälsningar och hakkors i skolans lokaler, även i klassrummen. Samtidigt används uttrycken mer eller

mindre omedvetet. Oavsett hur omedvetet de används, konstaterar studien dock att de antisemitiska uttrycken skapar otrygghet för elever med judisk identitet och att risken för att utsättas för antisemitism kan påverka deras val av skola. Studien visar vidare att skolan inte alltid uppmärksammar de antisemitiska uttrycken av bland annat tre skäl:

- brist på kunskap om hur antisemitism tar sig uttryck
- att uttrycken uppfattas som generella och därför inte leder till anmälan om kränkande särbehandling
- uppfattningen om att det krävs närvaro av en judisk person för att det ska vara antisemitism.

Framtida behov

Studien lyfter fram skolans värdegrund och demokratiska uppdrag som särskilt viktiga verktyg i arbetet mot antisemitism, inte minst eftersom arbetsbelastningen är hög och så kallad stoffträngsel är vanlig i skolan. Studien pekar också på att specifika insatser är viktiga komponenter för att motverka antisemitism, till exempel ökad kunskap om antisemitism, uppmärksammande av Förintelsens minnesdag och hågkomstresor till relevanta platser såsom koncentrations- och förintelseläger, samt att

skolan arbetar med att skapa en god relation mellan elever och lärare.

Forum för levande historia: Skolelevers attityder kring intolerans

Bakgrund och syfte

Forum för levande historia har haft i uppdrag att genomföra en studie av svenska skolelevers attityder till intolerans. I uppdraget ingick att undersöka skolelevers attityder till utsatta grupper som invandrare, judar, muslimer, romer och hbtqi-personer.²⁰ Datainsamlingen genomfördes av Statistikmyndigheten SCB 2024/2025 på uppdrag av Forum för levande historia och totalt 8 127 skolelever svarade.

Genomförda aktiviteter

Undersökningen bygger på en enkät med frågor om värderingar, attityder och sociala erfarenheter av till exempel upplevelsen av utsatthet och tillit till andra människor. Studien är den fjärde i en serie undersökningar som Forum för levande historia har gjort om svenska elevers attityder till minoritetsgrupper, vilket gör det möjligt att analysera förändringar över tid.

Resultat och måluppfyllelse

Studien²¹ visar att de flesta av eleverna i undersökningen uttrycker toleranta och

¹⁸ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Statens skolverk (U2023/02982 m.fl.).

¹⁹ Skolverket 2025. Antisemitism i skolan (Dnr 2025:28).

²⁰ Uppdrag att genomföra en studie av svenska skolelevers attityder kring intolerans (A2023/00959).

²¹ Forum för levande historia 2026. Unga tycker om andra. En studie av skolelevers attityder, tillit och utsatthet.

demokratiska värderingar. De flesta instämmer också i påståenden som handlar om att människor ska respektera varandra, att alla har rätt att leva sina liv på sina egna villkor och att samhället bör vara öppet för olika livsstilar och identiteter. Ungefär 72 procent av eleverna instämmer i påståenden som betonar respekt för andra människors livsval och vikten av att behandla människor lika oavsett bakgrund.

Trots detta visar resultaten att negativa attityder till vissa grupper har ökat sedan den senaste undersökningen 2013. Den tydligaste förändringen gäller attityder till hbt-personer (det vill säga homosexuella, bisexuella och transpersoner)). År 2013 var detta den grupp som flest elever hade positiva attityder till, men i den nya undersökningen är det, tvärtom, det är den grupp som flest elever har negativa attityder till. Även när det gäller andra grupper finns det en mindre men tydlig ökning av negativa attityder, såsom till muslimer, judar och invandrare.

En viktig del av studien handlar om elevernas egna erfarenheter av utsatthet. Resultaten visar att upplevd utsatthet har ökat jämfört med tidigare undersökningar. Detta gäller både mobbning och andra former av kränkningar.

”Upplevd utsatthet har samband med negativa attityder”

Elever som upplever utsatthet har, enligt undersökningen, lägre tillit till andra människor och mer negativa attityder till vissa grupper. Andra faktorer som påverkar attityder är elevernas socioekonomiska situation, men också skolans klimat och normer. Elever som har vänner från olika

bakgrunder tenderar att ha mer positiva attityder. Vidare tenderar elever som upplever social trygghet och stabila relationer att ha en högre tillit till andra människor.

Ett genomgående resultat är att flickor uttrycker mer positiva attityder än pojkar till alla grupper som studeras i undersökningen. Skillnaden gäller inte bara en enskild grupp utan syns i attityder till samtliga undersökta grupper.

Resultaten visar också att rasistiska attityder är starkt kopplade till andra former av intolerans. Elever som uttrycker negativa attityder till en minoritetsgrupp tenderar ofta att göra det även mot andra grupper.

Framtida behov

Utifrån resultaten presenterar studien ett antal slutsatser och förslag inför det fortsatta arbetet.

En slutsats är att skolan är en viktig arena för att stärka och upprätthålla normer, och att den därmed kan bidra till ökad förståelse för olika grupper i samhället och ökad trygghet för eleverna. En tillgång i arbetet är att skolan är en av de få platser där ungdomar från olika bakgrunder möts i vardagen, men det är viktigt att skolan kan få stöd i arbetet.

En annan slutsats är att det krävs insatser från ett brett spektrum av aktörer för att stärka toleransen bland ungdomar. Både det offentliga och civilsamhället behöver bidra i detta arbete, bland annat genom ett långsiktigt stöd till civilsamhällesorganisationer.

Ännu en slutsats är att det är viktigt att regelbundet genomföra liknande undersökningar för att kunna följa utvecklingen av ungdomars attityder. Forum för levande historia ser dessutom att det behövs vidare forskning utifrån studiens resultat, bland annat för att undersöka varför ungas attityder och utsatthet ser ut som den gör, och för att fördjupa förståelsen för hur ungdomars attityder formas och förändras. Denna kunskap kan i sin tur bidra till att utveckla mer effektiva insatser för att stärka demokratiska värderingar och motverka intolerans.

Forum för levande historia: Kunskapshöjande insatser mot antisemitism

Bakgrund och syfte

Forum för levande historia har i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser mot antisemitism riktade till lärare och annan personal inom utbildningsväsendet. Syftet är att öka förmågan att förebygga, hantera och motverka antisemitism hos lärare och annan relevant personal inom

utbildningsväsendet.²² Forum för levande historia har under 2025 påbörjat genomförandet av regeringsuppdraget, och har delrapporterat det.²³

Genomförda aktiviteter

Under året har Forum för levande historia bedrivit ett uppsökande arbete gentemot kommunala huvudmän för att erbjuda utbildningar på plats. Huvudmännen har prioriterats i två grupper:

- Kommuner som har kommunala beslut om kunskapshöjande insatser mot antisemitism.
- Geografisk spridning samt kommuner där det är större sannolikhet att nå målgrupper som vanligtvis inte tar del av insatserna.

Utbildningen har också erbjudits i form av kortare digitala utbildningar, eftersom detta har efterfrågats. I vissa fall har utbildningarna utgått från en bredare tematisk ingång men med syfte att ge skolpersonal ett kunskapslyft om antisemitism. Forum för levande historia har också medverkat i andra insatser riktade till bredare målgrupper där utbildningsväsendet ingår, såsom den internationella konferensen *Antisemitism och judiskt liv: med fokus på barn och unga* i Göteborg, och konferensen *Antisemitism eller kritik av Israel? Definitioner, gränsdragningar och politisering*.

²² Uppdrag till Forum för levande historia att genomföra kunskapshöjande insatser mot antisemitism (A2025/00530).

Resultat och måluppfyllelse

Drygt 640 personer inom utbildningsväsendet har deltagit i utbildningsinsatserna under 2025. Konferenserna har genomförts i nära samarbete med lokala och regionala aktörer. Parallellt med utbildningsinsatserna har Forum för levande historia under 2025 påbörjat arbetet med att utveckla webbutbildningar och metodstöd. I arbetet ingår bland annat att utveckla ett online-verktyg för att identifiera, hantera och motverka antisemitism.

Framtida behov

Erfarenheterna visar att det finns ett fortsatt stort behov av kunskap om antisemitismens olika uttryck, samt om hur antisemitism kan förebyggas och bemötas inom hela skolan. Antisemitism kan vara svårt att upptäcka och hantera. Särskilt eftersom den uttrycks genom kodord, i digitala miljöer eller i relation till Israel-Palestinakonflikten.

Kommuner som Forum för levande historia har haft samverkan med har förmedlat några huvudsakliga hinder för att upptäcka och hantera antisemitism:

- lärares brist på kompetensutvecklingstid på grund av att andra frågor behöver prioriteras
- kommunen uppfattar inte att antisemitism är ett stort problem på skolor (få incidenter)

²³ Delredovisning av Forum för levande historias uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser mot antisemitism (Dnr 2025/138).

- kommunerna önskar en bredare ingång än antisemitism (exempelvis om demokrati eller rasism och intolerans generellt)
- utbildningsinsatserna behöver långsiktiga planeringshorisonter, även för spridning och användning av material, verktyg och metodstöd så att dessa kan integreras i det ordinarie arbetet i skolan.

Sammantaget kräver uppdraget ett långsiktigt och stegvis genomförande.

Göteborgs universitet (Segerstedtinstitutet): Kunskap om arbetsmetoder mot antisemitism

Bakgrund och syfte

Göteborgs universitet har under år 2025 haft i uppdrag att sprida kunskap om arbetsmetoder mot antisemitism till aktörer som har en viktig roll i att motverka antisemitism bland barn och unga, till exempel lärare och rektorer.²⁴

Genomförda aktiviteter

Segerstedtinstitutet har finansierat de två kurserna *Historiografi, exkursionspedagogik och Förintelsens minnesplatser* och *Pedagogiskt arbete mot antisemitism*. Under hösten 2025 har 109 studenter antagits till kurserna. Institutet har också spridit forskningsresultat om hur antisemitism kan förstås

²⁴ Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende anslag 2:64 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (U2024/02941 m.fl.).

och bemötas i skolmiljö. Det har de gjort på tre regionala konferenser med sammanlagt 1 700 deltagare från skola eller fritidsverksamhet.

Under året har institutet också arrangerat en fortbildningsträff om undervisning om Förintelsen och antisemitism. Det skedde i samarbete med Forum för levande historia och Yad Vashem. Dessutom arbetar Institutet med riktad kunskapsspridning och metodutveckling mot ett tjugotal kommuner, med fokus på utbildning, rådgivning och metodutveckling kopplat till antisemitism i skolmiljö.²⁵

Forum för levande historia: Hågkomstresor och utbildningsinsatser till Förintelsens minnesplatser

Bakgrund och syfte

Forum för levande historia har under år 2025 haft i uppdrag att främja hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser. I uppdraget ingår att sprida stödmaterial om hur sådana resor kan genomföras, samt att kvalitetssäkra och genomföra utbildningsinsatser riktade till lärare, rektorer och andra som har en viktig roll i genomförandet av resorna.²⁶

Genomförda aktiviteter

Under 2025 har Forum för levande historia riktat in sig på målgrupperna lärare (ämneslärare i historia, samhällskunskap, SO på högstadiet, gymnasiet och på

folkhögskolor) och andra pedagoger, rektorer och övriga som har en viktig roll i genomförandet av hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser. Även modersmållärare i romani chib, brobyggare inom skolan och ungdomsledare inom romska civilsamhällesorganisationer har varit målgrupper.²⁷

Det övergripande målet med uppdraget är att genom kvalitetssäkrade utbildningsinsatser och stödmaterial

- öka kunskapen om Förintelsen och folkmordet på romer
- främja förutsättningarna för hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser.

Tanken är att hågkomstresor främjar arbetet med att stärka respekten för alla människors lika värde och att skapa ett mer jämlikt samhälle.

Forum för levande historia har under år 2025 fokuserat på att genomföra hågkomstresor, ta fram nytt material, uppdatera befintligt material och sprida information det stöd för hågkomstresor som utvecklats inom regeringsuppdraget.

Under år 2025 genomfördes två hågkomstresor, en till norska minnesplatser i och omkring Oslo i samarbete med Voksenåsen AS, och en till romska minnesplatser i Polen som har kopplingar till folkmordet på romer under Förintelsen i samarbete med Sveriges museum om Förintelsen.

Forum för levande historia har fortsatt att förse verksamma ämneslärare med fördjupningar om undervisning av Förintelsen i samarbete med Segerstedtinstitutet och Förintelsemuseet Yad Vashem i Jerusalem bland annat genom en konferens i Stockholm. Under 2025 har Forum för levande historia också fortsatt att sprida studiematerialen *Hågkomstresor till Norge. I spåren av den norska Förintelsen* respektive *Folkmordet på romer under Förintelsen*.

Totalt deltog 94 ämneslärare, pedagoger och andra nyckelpersoner i insatserna under 2025. Av dessa deltog 27 personer i hågkomstresan till Norge, 27 personer deltog i hågkomstresan till Polen och 40 personer deltog i konferensen i Stockholm.

Framtida behov

Forum för levande historia ser det som centralt att både kunna fortsätta med befintlig verksamhet och utveckla arbetet genom ny teknik. Det finns en stor möjlighet att nå ut till fler inom målgrupperna. I en tid då Förintelsens överlevande blir allt färre, och ansvaret för hågkomsten ligger hos efterföljande generationer, är det helt centralt att se till att verksamheten kan drivas framåt på ett långsiktigt och hållbart sätt.

²⁵ Göteborgs universitet. Årsredovisning 2025.

²⁶ Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Forum för levande historia (Ku2024/00482).

²⁷ Redovisning av uppdrag att främja hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser (Dnr 2018/148).

Diskrimineringsombudsmannen: Afrosvenska elevers utsatthet för rasism och diskriminering i skolan

Bakgrund och syfte

DO har under år 2024 och år 2025 haft i uppdrag att utveckla och sprida kunskap om afrosvenska elevers utsatthet för rasism och diskriminering i grundskolan och gymnasiet.²⁸

Genomförda aktiviteter

DO har i uppdraget sammanställt och analyserat de 514 anmälningar som de, under åren 2020–2023, fick in om diskriminering i grundskola och gymnasium som har samband med etnisk tillhörighet. DO bedömer att över 20 procent av anmälningarna rör afrosvenska elever. DO har också gjort en kvantitativ genomgång av de 334 anmälningar som rör diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet inom skolan och som kom in till DO under perioden 2024–2025. DO bedömer att närmare 30 procent av dessa rör diskriminering av afrosvenska elever och att anmälningarna därmed har ökat.²⁹

Resultat och måluppfyllelse

Enligt DO är rasism och diskriminering av afrosvenska elever eller elever som rasifieras som svarta ett omfattande problem i skolan. Det förekommer utfrysning, trakasserier i form av

rasistiska glåpor eller klotter som tillåts sitta kvar på väggarna, men också händelser som involverar allvarligt fysiskt våld. Trakasserier sker från andra elever, med ibland också från skolpersonal. Det finns till exempel beskrivningar av att lärare använder ”n-ordet”.

I anmälningarna lyfts händelser där skolpersonal inte tar trakasserier på allvar eller uppmanar utsatta elever att lära sig stå ut med trakasserier. Vårdnadshavare upplever också att de får ett sämre bemötande än andra vårdnadshavare. Det händer även att skolorna inte inser att det handlar om trakasserier och därför inte utreder eller vidtar åtgärder mot dessa.

DO konstaterar att skolpersonal saknar kunskap om diskriminering, att skolor brister i sin utrednings- och åtgärdsskyldighet och att händelser som rör diskriminering inte alltid anmäls till huvudmannen. Skolorna kan därmed bryta mot skollagen.

Framtida behov

För att förbättra situationen i skolan rekommenderar DO att ett kunskapslyft genomförs för skolhuvudmän och skolpersonal, med fokus på diskriminering och diskrimineringslagen. DO menar också att det behövs en bättre helhetsbild av det samlade skyddet som diskrimineringslagen och brottsbalken ska ge elever. Uppföljningen bör analysera de olika

lagstiftningarnas tillämpning och effektivitet. Vidare föreslår DO mer kraftfulla sanktioner för att säkerställa lagens bestämmelser om aktiva åtgärder samt ett ökat stöd till civilsamhället.

²⁸ Uppdrag att utveckla och sprida kunskap om afrosvenska elevers utsatthet för rasism och diskriminering i skolan (A2024/00754).

²⁹ Slutredovisning av uppdrag att utveckla och sprida kunskap om afrosvenska elevers utsatthet för rasism och diskriminering i skolan (Dnr 2024/3467) och Utdrag ur rapport Förekomst av diskriminering 2024 – Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen (2024:2).

Skola – sammanfattande analys

Den samlade bilden av fokusområdet Skola visar att skolan utgör en central arena för arbetet mot rasism, men samtidigt är en plats där rasism förekommer och tar sig olika uttryck. Vidare visar den samlade rapporteringen att det pågår ett stort arbete med kompetensutveckling men att det samtidigt finns brister i såväl kunskap som tillämpning av gällande regelverk. Det finns bland annat behov av ökad kompetens kring hur rasism tar sig uttryck i skolvardagen, liksom ökad systematik i att utreda, åtgärda och anmäla incidenter. Rapporteringen visar även på att insatserna behöver tid för att nå ut och att långsiktighet i uppdragen är avgörande.

Indikatorerna visar att omfattande kompetenshöjande insatser genomförs inom skolområdet. Data från Skolverket och Forum för levande historia visar på ett högt deltagande i kompetensutveckling rörande rasism i skolan. En majoritet av deltagarna som har besvarat utvärderingarna anger att deras kunskapsnivå har höjts. Dessutom har myndigheterna registrerat cirka 220 000 sidvisningar för sitt rasismrelaterade webbmaterial under 2025.

Samtidigt som det pågår breda kompetenshöjande insatser pekar statistik på att det i skolan förekommer diskriminering eller hatbrott det som har samband med etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning respektive främlingsfientlighet, rasistiskt eller antireligiöst motiv. Som exempel kan nämnas att etnisk tillhörighet är den näst vanligaste diskrimineringsgrunden i de anmälningar till DO som rör skolan. En liknande bild finns i Brås senaste statistik där det totala antalet polisanmälda hatbrott med främlingsfientligt, rasistiskt eller antireligiöst motiv uppgick till drygt 1 900 anmälningar, varav 283 inträffade i skolan. När det gäller upplärade hatbrott i skolan är en stor del av brotten dessutom svårupplärade (till exempel klotter där det inte finns några vittnen).

Rapporterna visar att barn och unga är en särskilt utsatt grupp som möter rasism i en rad olika former, från öppna kränkningar, hot och trakasserier till mer subtila uttryck som utfrysning, stereotypisering och ojämnt bemötande.³⁰ Skolmiljön påverkas dessutom av händelser i omvärlden, vilket kan leda till ökad polarisering och spänningar även bland elever.

Bilden är komplex. Det framgår bland annat i Forum för levande historias aktuella studie om skolelevers attityder till minoritetsgrupper, som visar att majoriteten av eleverna har toleranta och demokratiska attityder, men att det ändå sker en negativ utveckling i form av ökande intolerans mot i princip alla undersökta minoritetsgrupper. Vidare visar den kunskapsöversikt som Forum för levande historia har tagit fram i samarbete med FOI, att antisemitism i digitala miljöer är relativt utbredd och ofta normaliserad genom jargong eller ”skämt”.

DO konstaterar att skolor inte alltid identifierar händelser som trakasserier eller diskriminering och därmed inte rapporterar händelserna till huvudmannen. Detta kan leda till att huvudmännen inte efterlever den utrednings- och åtgärdsskyldigheten de har enligt skollagen och diskrimineringslagen. DO:s rapport om afrosvenska elevers utsatthet och diskriminering i skolan lyfter också fram händelser där skolpersonal inte tar trakasserier på allvar, och i vissa fall till och med bidrar till kränkningar. Detta pekar på ett behov av

³⁰Handlingsplan mot rasism och hatbrott
<https://www.regeringen.se/contentassets/c2591c789c8a4e57b6aa8f82c8ada2ab/slutversion-handlingsplan-mot-rasism-och-hatbrott-tillganlig-241212.pdf>

ett riktat kunskapslyft för såväl skolhuvudmän som skolpersonal.

Statistik från DO och Brå visar att en betydande andel av alla anmälningar om diskriminering och hatbrott rör skolmiljön, samtidigt som uttryck för rasism med koppling till skolan i stor utsträckning hanteras och rapporteras lokalt utan nationell uppföljning.

Avsaknaden av ett enhetligt system för att samla in och analysera skolornas egna utredningar försvårar en samlad lägesbild. Samtidigt skiljer sig karaktären på anmälningarna: DO:s ärenden rör främst elevers utsatthet i relation till skolpersonal och verksamhet, medan hatbrottsstatistik ofta avser exempelvis skadegörelse.

Även om det finns flera uppdrag och satsningar för att öka kunskapen om rasism i skolan finns det hinder för lärare och annan skolpersonal att ta del av insatserna. Det handlar bland annat om praktiska problem i form av tids- och resursbrist och konkurrerande prioriteringar. Det kan också handla om en uppfattning hos vissa huvudmän och rektorer att problemet inte är tillräckligt omfattande. Ett sätt att hantera dessa utmaningar, och skolornas behov av en långsiktig planering för kompetensutvecklingsinsatser, är att säkra långsiktiga uppdrag till de myndigheter som har skolan som målgrupp. Det är även viktigt med politiska signaler på alla nivåer att skolans demokratiuppdrag är prioriterat.

Sammantaget visar underlaget på att det finns flertalet insatser i skolan. Det kvarstår dock mycket att göra. Det handlar både om att öka kunskapen hos anställda i skolan och skolans kapacitet att omsätta kunskapen i praktiken. Det finns även behov av att utveckla arbetet mot trakasserier och diskriminering i skolan.

Rättsväsende

Målet för fokusområde Rättsväsende är att en större andel av de hatbrott som begås ska anmälas, utredas och lagföras. Rättsväsendet lyfts fram som centralt i regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott, men lägesbeskrivningen visar att det finns flera utmaningar.

Hatbrott är fortfarande ett betydande problem, samtidigt som många brott inte anmäls eller identifieras korrekt.

Handlingsplanen pekar på behovet av ökad kunskap och kompetens inom hela rättskedjan för att förbättra utredning och lagföring liksom bemötandet av brottsoffer. Bristande förtroende hos utsatta grupper påverkar anmälningsbenägenheten negativt. Det behövs också bättre samverkan, uppföljning och ett mer enhetligt arbete i hela landet. Nedan redovisas en översikt av indikatorer, separata indikatorer och kommentarer för de olika indikatorerna, följt av myndighetsredovisningar och en sammanfattande analys för fokusområdet.

Rättsväsende – redovisning av indikatorer

Delmål: En större andel av de hatbrott som begås ska anmälas, utredas och lagföras

Särskilt utpekade myndigheter: Brå och Polismyndigheten.

Indikatorer: Tabell 8 är en översikt av indikatorer kopplade till delmålet för rättsväsendet inom uppföljningssystemet för handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Tabell 8. Indikatorer kopplade till delmålet för rättsväsendet.

Ansvarig myndighet	Indikator	Indikatortyp	Uppföljning indikator
Brå	Antal anmälda hatbrott med rasistiska och antireligiösa motiv, totalt i samhället	Effekt	1917 anmälda hatbrott med rasistiska och antireligiösa motiv
Brå	Antal personuppklarade hatbrott med samtliga motiv, totalt i samhället	Effekt	135 personuppklarade hatbrott i samhället
Brå	Uppmätt förtroende för polisen	Utfall	62 procent av befolkningen att de har ett ganska eller mycket stort förtroende för polisen.

Indikatorer för fokusområde rättsväsende, Brå

Tabell 9. Samtliga anmälningar med ett främlingsfientligt/rasistiskt och antireligiöst hatbrott efter den utsattas kön.

Hatbrottsmotiv		
Främlingsfientliga	Kvinnor	479
	Män	580
	Övriga	358
Summa		1 417
Antireligiösa motiv	Kvinnor	152
	Män	119
	Övriga	229
Summa		500

Kommentar

Indikatorn utgörs av samtliga anmälningar år 2024 som hatbrottsmarkerades av polisen, och där Brå identifierade ett hatbrottsmotiv. Totalt registrerades 1 417 anmälda hatbrott med rasistiska eller främlingsfientliga motiv. Av dessa avsåg 479 brott kvinnor (34 procent), 580 brott riktades mot män (41 procent) och 358 brott drabbade personer i kategorin övrigt (25 procent).

Av de anmälda hatbrotten registrerades antireligiösa motiv i 500 av anmälningarna. Av dessa avsåg 152 brott riktade mot kvinnor, 119 brott avsåg män medan 229 brott personer i kategorin övrigt.

Bland samtliga hatbrottsmotiv som identifierades 2024 var 16 procent uttryck för antisvart rasism, 1 procent antiziganistiska, mindre än en 1 procent var hatbrott mot samer och 32 procent uttryck för övrig främlingsfientlighet och rasism.³¹ Den sistnämnda kategorin inkluderade dels generella och ospecificerade främlingsfientliga och rasistiska hatbrottsmotiv, dels hatbrott riktade mot specifika etniciteter och nationaliteter som var för få för att särredovisas.

Bland de främlingsfientliga och rasistiska hatbrotten 2024 var det vanligast att utsättas för ofredande och ärekränkning, men det framgår även att hot och våld var vanligare än bland övriga hatbrottsmotiv. De polisanmälda hatbrotten skedde framför allt i eller i närheten av den utsattes hem, i skolmiljön eller på allmän plats som gator och torg. Det var även relativt vanligt att hatbrotten hade skett i digitala miljöer. Det var något vanligare att det var en man som utsattes och det var vanligast att utsättas för någon typ av verbal eller annan kränkning som inte var fysisk (till exempel att en person uppger att hen har blivit nekad inträde till en nattklubb på grund av hens ursprung). Gärningspersonen var oftast en man och en för den utsatte okänd person.

Tabell 10. Handläggningsbeslut för polisanmälningar med hatbrottsmotiv, 2022. Antal och andel efter beslutstyp och de utsattas kön, 2022.

		Antal	Andel (%)
Åtal väcks	Kvinnor	29	1,1
	Män	62	2,3
	Övriga	40	1,5
Strafföreläggande	Kvinnor	1	0,0
	Män	0	0,0
	Övriga	1	0,0
Åtalsunderlåtelse	Kvinnor	1	0,0
	Män	1	0,0
	Övrigt	0	0,0
Nedlagda efter utredning	Kvinnor	347	12,9

³¹https://bra.se/download/18.51af66dd19afd016365378d/1769443847061/2025_19_Polisanm%C3%A4lda%20hatbrott%202024.pdf.

	Män	531	19,7
	Övrigt	251	9,3
<i>Varav FU-begränsade</i> ³²	<i>Kvinnor</i>	46	1,7
	<i>Män</i>	67	2,5
	<i>Övrigt</i>	14	0,5
Direktavskrivna	Kvinnor	324	12,0
	Män	405	15,0
	Övrigt	683	25,3
<i>Varav FU-begränsade</i>	<i>Kvinnor</i>	53	2,0
	<i>Män</i>	66	2,4
	<i>Övrigt</i>	7	0,3
Under utredning	Kvinnor	2	0,1
	Män	7	0,3
	Övrigt	10	0,4

Kommentar

Indikatorn avser hatbrott och utgår från de hatbrottsmarkerade polisanmälningar som registrerades 2022, och där Brå identifierade ett hatbrottsmotiv. Redovisningen

³² Oavsett om en utredning har inletts eller inte har polis och åklagare vissa möjligheter att fatta beslut om förundersökningsbegränsning (FU-begränsning). Det kan exempelvis vara aktuellt om en utredning kräver stora kostnader som inte står i rimligt förhållande till brottet och det kan antas att straffet inte skulle bli högre än fängelse i tre månader, eller om det kan antas att åtal inte skulle komma att väckas till följd av bestämmelser om åtalsunderlåtelse eller särskild åtalsprövning.

baseras på de handläggningsbeslut som fattats för brotten i dessa anmälningar. Till skillnad från redovisningen 2022 omfattar denna sammanställning alla brott med identifierat hatbrottsmotiv, medan 2022 års redovisning endast efter anmälningar och redovisas efter huvudbrottet i varje polisanmälan.

Av de anmälningar som registrerades 2022 och som hade handlagts fram till och med den 31 maj 2025 väcktes åtal i 131 fall (cirka 4,9 procent). Därutöver utfärdades 2 strafförelägganden (0,1 procent) och 2 åtalsunderlåtelse (0,1 procent). Den största andelen direktavskrevs (52,4%) med 1412 anmälningar varav 126 FU-begränsade. En nästan lika stor andel avskrevs direkt, det vill säga lades ned utan att en utredning hade inletts.

Vid uppföljningstidpunkten den 31 maj 2025 var 19 brott (0,7 procent) fortfarande under utredning.

Tabell 11. Förtroende för polisens sätt att bedriva sitt arbete, enligt Nationell trygghetsundersökning 2025, NTU 2025,³³. Andel (%) som har ganska eller mycket stort förtroende i befolkningen (16–84 år).

Samtliga – Inrikes och utrikesfödda	62
Samtliga – Svenskfödda med minst en svenskfödd förälder	65
Samtliga – Svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda	48
Samtliga – Utrikesfödda	56

Kommentar

I NTU 2025 uppger 62 procent av befolkningen att de har ett ganska eller mycket stort förtroende för polisen.

Förtroendet för polisens sätt att bedriva sitt arbete skiljer sig mellan olika grupper i samhället. Detta synliggörs bland annat när statistiken redovisas utifrån om den tillfrågade är svensk- eller utrikesfödd och/eller har föräldrar som är svensk- eller utrikesfödda. Det är vanligare att ha större förtroende för polisen bland svenskfödda med minst en svenskfödd förälder än bland svenskfödda med två utrikesfödda föräldrar. Det är något mindre skillnad i förtroendet för polisen när jämförelsen görs mellan tillfrågade som är svenskfödda med minst en svenskfödd förälder och tillfrågade som är utrikesfödda. Vidare visar NTU-studien att andelen tillfrågade med störst förtroende för polisen framför allt finns bland de som bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar, och att förtroendet minskar ju sämre socioekonomiska förutsättningar området har.

³³ Det huvudsakliga syftet med NTU är att studera skillnaden mellan grupper och utvecklingen över tid av utsatthet för brott, otrygghet och oro för brott, förtroende för rättsväsendet samt brottsutsattas kontakter med rättsväsendet hos den svenska befolkningen (16–84 år). För NTU 2025 var urvalet drygt 200 000 personer och antalet svarande 65 338.

Rättsväsende – myndighetsredovisningar

Brottsoffermyndigheten: Information om hatbrott

Bakgrund och syfte

Brottsoffermyndigheten har under år 2024 och år 2025 haft i uppdrag att ta fram och sprida information till personer som riskerar att utsättas, eller har utsatts, för hatbrott.³⁴

Genomförda aktiviteter

Brottsoffermyndigheten redovisar³⁵ att de har tagit fram en broschyr med information om hatbrott, främst riktad till personer som har utsatts, eller riskerar att utsättas, för hatbrott. Broschyren har översatts till flera språk. Myndigheten har också tagit fram en webbsida om hatbrott och genomfört en webbsänd utbildningsdag för yrkesverksamma som möter utsatta personer. De har också genomfört en informationskampanj för att sprida kännedom om materialet.

Resultat och måluppfyllelse

Informationskampanjen visades totalt över 5,6 miljoner gånger och genererade över 53 000 nedladdningar av webbsidan.

Brottsoffermyndigheten drar slutsatsen att kampanjen har bidragit till att fler känner till vad hatbrott är och hur denna brottstyp kan ta sig uttryck. Myndigheten hoppas att detta kan bidra till att fler utsatta polisanmäler händelser som kan utgöra hatbrott.

Framtida behov

Utöver Brottsoffermyndighetens arbete på området har flera andra myndigheter utfört uppdrag med liknande målsättningar. Brottsoffermyndigheten föreslår en samlad uppföljning av effekterna av insatserna för att kunna avgöra hur arbetet mot hatbrott bäst organiseras framöver.

Pågående, ej redovisade, uppdrag inom fokusområde Rättsväsende

Fördjupad studie om antiziganistiska hatbrott

Brå har i uppdrag att göra en fördjupad studie av antiziganistiska hatbrott. Uppdraget ska redovisas senast den 13 maj 2026.³⁶

Uppföljning av informationsinsatser om brott på nätet

Brottsoffermyndigheten har också i uppdrag att följa upp vad informationsinsatserna från tidigare uppdrag har inneburit för personer som har utsatts för brott på nätet. Uppdraget ska redovisas senast den 5 juni 2026.³⁷

³⁴ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Brottsoffermyndigheten (Ju2023/02737).

³⁵ Information till de som riskerar att utsättas eller har utsatts för hatbrott. Slutredovisning.

³⁶ Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Brottsförebyggande rådet (Ju2024/0224/02573).

³⁷ Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Brottsoffermyndigheten (Ju2023/02737).

Rättsväsende – sammanfattande analys

Sammantaget visar indikatorer och myndighetsrapporter att resultaten inom rättsväsendets arbete mot hatbrott och rasism är begränsade. Flera av uppdragen inom fokusområdet har ett senare redovisningsdatum än uppföljningen av handlingsplanen, vilket gör det svårt att göra en heltäckande bedömning av utvecklingen på området. Analysen kompliceras även delvis av att det, jämfört med de andra fokusområdena, finns få särskilda regeringsuppdrag inom fokusområdet Rättsväsende.

Indikatorerna visar på att lagföringsgraden av hatbrott är låg, trots ett betydande antal anmälda hatbrott. Dessutom avslutas en stor andel ärenden utan vidare åtgärd, vilket indikerar kvarstående utmaningar i utrednings- och lagföringskedjan.

Det finns dessutom en viss osäkerhet i de data som redovisar antal anmälda och lagförda hatbrott, eftersom statistiken inte är synkroniserad, bland annat på grund av att det tar lång tid innan anmälda brott når åklagare och domstol. Kedjan från anmälan till lagföring blir därför svår att följa.

Sammantaget visar insatserna på ett rättsväsende i utveckling, där initiativ pågår, men där utmaningar kvarstår.

Välfärd och offentliga verksamheter

Målet för fokusområde Välfärd och offentliga verksamheter är att anställda inom offentliga verksamheter har genom ökad kunskap och lämpliga arbetsätt fått bättre förutsättningar att motverka rasism och diskriminering och främja alla människors lika värde. Regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott visar att rasism och diskriminering utgör en betydande utmaning inom välfärden och andra offentliga verksamheter. Enligt lägesbeskrivningen riskerar individer att utsättas för ojämnt bemötande, trakasserier eller diskriminering i kontakten med exempelvis hälso- och sjukvård, socialtjänst och andra myndigheter. Detta påverkar såväl enskildas livsvillkor och tillgång till rättigheter som tilliten till offentliga institutioner och det demokratiska systemet i stort. Offentliga verksamheter har ett särskilt ansvar att säkerställa likvärdig behandling och respekt för de mänskliga rättigheterna. Nedan redovisas en översikt av indikatorer, separata indikatorer och kommentarer för de olika indikatorerna, följt av myndighetsredovisningar och en sammanfattande analys för fokusområdet.

Välfärd och offentliga verksamheter – redovisning av indikatorer

Delmål: Anställda inom offentliga verksamheter har genom ökad kunskap och lämpliga arbetsätt fått bättre förutsättningar att motverka rasism och diskriminering och främja alla människors lika värde.

Särskilt utpekade myndigheter: DO, Forum för levande historia och Socialstyrelsen. Utöver dessa har Forum för levande historia, i samråd med berörda myndigheter, valt att lyfta in ännu några myndigheters arbete, i det fall där de har bäring på fokusområdet.

Indikatorer: Tabell 12 visar en översikt av indikatorer kopplade till delmålet för välfärd och offentliga verksamheter inom uppföljningssystemet för handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Tabell 12. Indikatorer kopplade till delmålet för välfärd och offentliga verksamheter.

Ansvarig myndighet	Indikator	Indikatortyp	Uppföljning indikator
Brå	Antal anmälda hatbrott med rasistiska och antireligiösa motiv, inom myndigheter och samhällsservice	Effekt	162 anmälningar
Brå	Antal personuppklarade hatbrott inom myndigheter och samhällsservice	Effekt	14 personuppklarade hatbrott
DO	Antal anmälningar till DO som rör etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning, inom välfärd och offentliga verksamheter	Effekt	Antalet anmälningar inom samhällsområdet Bemötande inom offentlig verksamhet, 182 anmälningar gällde diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet. Inom samma samhällsområde var 50 anmälningar kopplade till religion eller annan trosuppfattning.

			<p>Inom samhällsområdet Socialtjänst med mera gällde 120 anmälningar etnisk tillhörighet och 52 anmälningar gällde religion eller annan trosuppfattning.</p> <p>Inom samhällsområdet Hälso- och sjukvård gällde 153 anmälningar etnisk tillhörighet och 52 anmälningar religion eller annan trosuppfattning.</p>
DO	Andel personer som under de 12 senaste månaderna upplevt sig utsatta för diskriminering inom välfärd och offentliga verksamheter	Effekt	<p>1,1 procent av de svarande som uppgav utsatthet för diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet och 0,5 procent som uppgav att diskrimineringen har haft samband med religion eller annan trosuppfattning.</p> <p>I kollektivtrafiken uppgav 0,9 procent utsatthet för diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet och 0,5 procent uppgav att diskrimineringen haft samband med religion eller annan trosuppfattning.</p> <p>I kontakt med socialtjänsten var det 0,4 procent som uppgav utsatthet för diskriminering som har samband med etnisk och 0,4 uppgav att diskrimineringen haft samband med religion eller annan trosuppfattning.</p>
Forum för levande historia	Antal deltagare i kunskapshöjande insatser om rasism i offentliga verksamheter	Utfall	290 deltagare.
Forum för levande historia	Andel deltagare i kompetenshöjande insatser för offentliga verksamheter som anger att deltagandet har ökat deras kunskap om att motverka rasism	Resultat	En genomsnittlig kunskapsökning på 3,88 av 5.

Socialstyrelsen	Antal deltagare i kunskapshöjande insatser om rasism i offentliga verksamheter	Utfall	520 personer.
Socialstyrelsen	Antal besökare på webbsida med kunskapsmaterial om rasism och undersidor om nationella minoriteterna, judar, romer och samer	Utfall	423 registrerade besökare på Socialstyrelsen.se sidan Rasism i vården 405 användare på Utbildingsortalen.se 4295 besökare på undersidor om de nationella minoriteterna under Kunskapsguiden.se

Indikatorer för fokusområde välfärd och offentliga verksamheter, Brå

Tabell 13. Antal anmälda hatbrott med rasistiska och antireligiösa motiv, inom myndigheter och samhällsservice, Brå.

Myndighet och samhällsservice (samtliga främlingsfientliga)	De utsattas kön	Kvinnor	48
		Män	54
		Övrigt	31
Myndighet och samhällsservice (samtliga antireligiösa)	Den utsattas kön	Kvinnor	11
		Män	9
		Övrigt	9
Totalt antal anmälda hatbrott			162

Kommentar

Statistiken från Brå visar antalet anmälda hatbrott med rasistiska motiv som har inträffat inom områden som rör myndigheter och samhällsservice. Här redovisas uppgifterna utifrån den utsatta personens kön. När det gäller främlingsfientliga hatbrott uppgår det totala antalet anmälda fall till 133. Av dessa var 48 av de utsatta i anmälningar kvinnor och 54 män medan 31 registrerades i kategorin övrigt. För antireligiösa hatbrott inom samma samhällsområde uppgår det totala antalet anmälda fall till 29. Bland de utsatta i anmälningar var 11 kvinnor, 9 män och 9 personer registrerades i kategorin **övrigt**.

Sammantaget innebär detta att det anmäldes totalt 162 hatbrott med dessa motiv inom den fysiska platsen myndigheter och samhällsservice, vilket delvis är den fysiska platsen som gäller för myndigheter och samhällsservice. I anmälningar var de utsatta 59 kvinnor, 63 män och 40 registrerade i kategorin övriga. Kategorin övrigt omfattar dessutom inte endast fysiska personer utan även brott som ej riktas mot en person.

Tabell 14. Antal personupplärade hatbrott med samtliga motiv inom myndigheter och samhällsservice, Brå.

Myndigheter och samhällsservice	Åtal väcks	14
	Strafföreläggande	0
	Åtalsunderlåtelse	0
	Nedlagda efter utredning	86
	<i>Varav FU-begränsade</i>	20
	Direktavskrivna	103
	<i>Varav FU-begränsade</i>	13
	Under utredning	3

Kommentar

När det gäller personupplärade hatbrott med främlingsfientliga, rasistiska och antireligiösa motiv inom kategorin myndigheter och samhällsservice väcktes åtal i 14 ärenden. Utöver dessa lades 86 ärenden ned efter utredning, varav 20 var FU-begränsade. Den största gruppen utgjordes av 103 direktavskrivna ärenden, varav 13 var FU-begränsade. Vid redovisningstillfället var 3 ärenden fortfarande under utredning. Inga ärenden avslutades genom strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse.

Indikatorer för fokusområde välfärd och offentliga verksamheter, DO

Tabell 15. Antal anmälningar till DO som rör etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning, inom samhällsområden som rör delmålet, DO.³⁸

		Etnisk tillhörighet	Religion eller annan trosuppfattning
Samhällsområde	Totalt antal anmälningar oavsett diskrimineringsgrund*	Antal	Antal
Bemötande inom offentlig verksamhet	320	182	50
Socialtjänst med mera	393	120	52
Hälso- och sjukvård	628	153	52

*En anmälan kan innehålla flera diskrimineringsgrunder.

Kommentar

DO har ingen övergripande kategori för ”offentlig sektor”. Denna redovisning inkluderar därför anmälningar om diskriminering inom flera samhällsområden som skulle kunna höra till offentlig sektor: Bemötande inom offentlig verksamhet, Socialtjänst med mera samt Hälso- och sjukvård. Observera att den sistnämnda kategorin inte nödvändigtvis hamnar inom offentlig sektor, men inkluderas eftersom det är den nedbrytning som finns tillgänglig.

Tabell 15 visar antalet anmälningar för 2025 inom samhällsområdet Bemötande inom offentlig verksamhet, 182 anmälningar gällde diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet. Inom samma samhällsområde var 50 anmälningar kopplade till religion eller annan trosuppfattning.

Inom samhällsområdet Socialtjänst med mera gällde 120 anmälningar etnisk tillhörighet och 52 anmälningar gällde religion eller annan trosuppfattning. Inom samhällsområdet Hälso- och sjukvård gällde 153 anmälningar etnisk tillhörighet och 52 anmälningar religion eller annan trosuppfattning.

³⁸ Inkomna anmälningar till DO 2025. Preliminär statistik, levererad till Forum för levande historia 2026-02-24.

Tabell 16. Andel personer som under de senaste 12 månaderna upplevt sig utsatta för diskriminering utifrån etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning, inom samhällsområden som rör delmålet.³⁹

Samhällsområden	Etnisk tillhörighet*	Religion eller annan trosuppfattning
Inom hälso- och sjukvård	1,1	0,5
I kollektivtrafiken	0,9	0,5
I kontakt med socialtjänsten	0,4	0,4

Kommentar

Siffrorna i tabell 16 kommer från den SOM-undersökning som gjordes år 2023 och är det mått som redovisas av DO Uppgifterna i tabellen ovan är hämtade från SOM-institutet vid Göteborgs universitet, som sedan 1986 gör frågeundersökningar med fokus på Samhälle, Opinion och Medier. Enligt DO bedöms dessa vara representativa på befolkningsnivå.

Inom hälso- och sjukvården var det 1,1 procent av de svarande som uppgav utsatthet för diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet och 0,5 procent som uppgav att diskrimineringen har haft samband med religion eller annan trosuppfattning. I kollektivtrafiken uppgav 0,9 procent utsatthet för diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet och 0,5 procent uppgav att diskrimineringen haft samband med religion eller annan trosuppfattning. I kontakt med socialtjänsten var det 0,4 procent som uppgav utsatthet för diskriminering både när det gäller etnisk tillhörighet samt religion eller annan trosuppfattning.

Något som gäller för alla samhällsområden är att konfidensintervallen mellan diskrimineringsgrunderna överlappar. Därför går det inte att säga att det finns en statistiskt säkerställd skillnad i utsatthet kopplad till etnisk tillhörighet respektive religion eller annan trosuppfattning.

Indikatorer för fokusområde välfärd och offentliga verksamheter, Forum för levande historia

Antal deltagare i kompetenshöjande insatser som anger att deltagandet har ökat deras kunskap om att motverka rasism

Fortbildning för offentlig sektor har under år 2025 genomförts vid åtta tillfällen och nått 290 deltagare.

³⁹ SOM-undersökningen 2023 i samverkan med DO.

Kommentar

Forum för levande historia har under 2025 nått 290 deltagare med kompetenshöjande insatser riktade till målgruppen offentlig sektor (exklusive skolpersonal som redovisas under fokusområde Skola). Verksamheten har framför allt fokuserats på att erbjuda riktade och skräddarsydda fortbildningar för specifika arbetsplatser, för att på bästa sätt kunna bidra till det interna arbetet inom respektive verksamhet. Under året har sådana fortbildningar hållits för ett flertal offentliga verksamheter runtom i landet. Med hjälp av dessa insatser har Forum för levande historia nått ut med utbildning om rasism till handläggare, chefer, verksamhetsutvecklare och samordnare på såväl statlig som regional och kommunal nivå.

Andel deltagare i kompetenshöjande insatser som anger att deltagandet har ökat deras kunskap om att motverka rasism⁴⁰

En genomsnittlig kunskapsökning på 3,88 av 5. Detta baseras på svar från 173 deltagare.

Kommentar

Resultatet från utvärderingen visar att deltagarna överlag upplever en ökad kunskap inom flera centrala områden kopplade till rasism. Högst skattas kunskapen om olika former av rasism och relevanta begrepp (4,05), följt av kunskap om rasismens historia (3,97). Deltagarna uppger även att de i stor utsträckning har fått ökad förståelse för hur rasism påverkar samhället idag (3,88) samt hur arbete mot rasism relaterar till rollen som offentligt anställd (3,94). Något lägre, men fortfarande på en relativt hög nivå, skattas i vilken grad deltagarna upplever att de har fått praktiska verktyg för att arbeta mot rasism (3,55). Resultaten tyder på att insatsen har varit särskilt stark i att förmedla teoretisk kunskap och förståelse om rasism.

Indikatorer för fokusområde välfärd och offentliga verksamheter, Socialstyrelsen

Antal besökare på webbsida Socialstyrelsen.se

Webbsidan **Rasism i vården** har under 2025 haft 423 registrerade besökare.

Kommentar

På Socialstyrelsens webb **Socialstyrelsen.se** finns sidan *Rasism i vården* som under 2025 har haft 423 registrerade besökare. Sidan innehåller information om rasismens konsekvenser, vårdpersonalens ansvar, inspelade webinarium på temat och information om Socialstyrelsens regeringsuppdrag om att motverka rasism inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och tandvård.

Antal besökare på utbildningsportalen.se

Webbsidan har under 2025 haft 405 användare

⁴⁰ Indikatorn baseras på deltagarnas utvärderingssvar efter genomförd fortbildning för offentligt anställda "Kan vi prata om rasism".

Kommentar

Antal användare av utbildningsmaterialet Rasim och bemötande i vården på utbildningsportalen. Under 2025 registrerade sig 405 användare på utbildningen. Av dessa har 94 avslutat utbildningen, medan 274 användare har en pågående utbildning. Dessutom har 37 användare ännu inte påbörjat utbildningen. Utbildningsmaterialet Rasim och bemötande i vården finns på Socialstyrelsens utbildningsportal som är tillgänglig för personal inom bland annat hälso- och sjukvård och socialtjänst. Utbildningsmaterialet tar upp vad rasism är och olika aspekter av rasism inom hälso- och sjukvården. Materialet ger tillgång till både teoretiska kunskaper och praktiska exempel med inspelade fallbeskrivningar från verkliga situationer. Det finns även ett material, med tillhörande handledaranvisningar, som kan användas vid exempelvis arbetsplatsträffar.

Antal besökare på kunskapsguiden.se

Webbsidan har under 2025 haft 4295 besök (undersidor om judar, romer och samer)

Kommentar

Socialstyrelsen ansvarar även för **Kunskapsguiden.se** som är en plattform förkunskapsstöd inom olika områden och teman och som främst vänder sig till personal inom socialtjänst och hälso- och sjukvård. På Kunskapsguiden finns bland annat temat Nationella minoriteter som har undersidor per nationell minoritet med historik, kunskapsstöd, rapporter, länkar till webbutbildningar, filmer med mera. Det finns även länkar till utbildningsmaterialet *Rasim och bemötande i vården* liksom till information om nationella minoriteters rättigheter. Dessutom finns det särskilda undersidor som berör romsk inkludering och samisk hälsa. Under 2025 hade undersidorna om judar, romer och samer fått 4 295 besök.

Kunskapshöjande åtgärder inom Socialstyrelsen

Under 2025 har det genomförts kunskapshöjande åtgärder som tillsammans har nått ut till cirka 520 personer, 440 externt och 85 internt.

Kommentar

Inom Socialstyrelsens verksamhet pågår en mängd kunskapshöjande insatser i olika former både internt och externt, med det gemensamma syftet att verka för en jämlik vård och omsorg. Det gör att de flesta av Socialstyrelsens kunskapshöjande åtgärder passar in på, och kan sägas bidra till, delmålet *Ökad kunskap och lämpliga arbetsätt ger bättre förutsättningar att främja allas lika värde*. När det gäller kunskapshöjande åtgärder som uttalat berör handlingsplanens övergripande mål om *Ett samhälle fritt från rasism*, görs dessa främst inom Socialstyrelsens regeringsuppdrag om att motverka rasism inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och tandvård samt i viss utsträckning inom arbetet för nationella minoriteters rättigheter och övrig verksamhet.

Välfärd och offentliga verksamheter – myndighetsredovisningar

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: Förebygga och motverka antimuslimsk rasism

Bakgrund och syfte

Myndigheten till stöd för trossamfund fick år 2025 i uppdrag att under åren 2025–2026, i samverkan med MUCF, genomföra kunskapshöjande insatser för att förebygga och motverka antimuslimsk rasism.

I uppdraget ingår att ta fram och sprida en vägledning riktad till kommuner i Sverige i syfte att öka kunskapen om människors utsatthet för fientlighet mot muslimer. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2027.⁴¹

I samband med att SST till trossamfund överfördes till MUCF, överfördes även uppdraget, som numera hanteras av Center för trossamfundsfrågor vid MUCF.

Genomförda aktiviteter

Delredovisningen⁴² av uppdraget anger att det huvudsakliga arbetssättet utgår från samverkan med kommuner och muslimska civilsamhällesaktörer i form av dialoger och fokusgrupper. Dialoger har också förts med andra myndigheter. Dialogerna ska i sin tur ge ett kunskapsunderlag som kan användas för att utveckla en vägledning för kommunala verksamheter. MUCF har särskilt beaktat ungas, flickors respektive kvinnors perspektiv. Dessutom har två pilotkommuner (Göteborg och Karlstad) inlett ett arbete för att få myndighetsstöd för att utveckla arbetet mot antimuslimsk rasism inom ett specificerat verksamhetsområde.

Resultat och måluppfyllelse

MUCF:s hittillsvarande erfarenheter vittnar om att kommuner kan behöva omfattande stöd för att initiera, bygga och upprätthålla långsiktiga relationsformer med lokalt muslimskt civilsamhälle framöver. Dialogarbetet har också lett till att MUCF arbetar på att utveckla en egen definition av

antimuslimsk rasism i samverkan med det muslimska civilsamhället, eftersom det har visat sig att det råder delade meningar om den begreppsanvändning som finns i handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Socialstyrelsen: Kunskapshöjande insatser i hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst

Bakgrund och syfte

Socialstyrelsen ska under åren 2025–2027 genomföra kunskapshöjande insatser om rasism och bemötande inom hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst. I uppdraget ingår att sammanställa kunskap om på vilket sätt rasistiska föreställningar kommer till uttryck och påverkar personal, patienter och brukare inom olika verksamheter i hälso- och sjukvården, tandvården och socialtjänsten.⁴³

Genomförda aktiviteter

Socialstyrelsen redovisar⁴⁴ att arbetet under 2025 har bestått av en översikt av befintlig kunskap om rasism

⁴¹ Uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för att förebygga och motverka antimuslimsk rasism (A2024/00870).

⁴² Delredovisning av Uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser för att förebygga och motverka antimuslimsk rasism (Dnr 1593/25-6).

⁴³ Uppdrag till Socialstyrelsen att genomföra kunskapshöjande insatser för att motverka rasism inom hälso- och sjukvården, tandvården och socialtjänsten (A2024/01131).

⁴⁴ Kunskapshöjande insatser för att motverka rasism inom hälso- och sjukvården, tandvården och socialtjänsten. Delredovisning av regeringsuppdrag. (Dnr 4.3-85437/2024).

inom hälso- och sjukvården, tandvården och socialtjänsten, liksom en behovs- och målgruppsanalys. Socialstyrelsen har också bildat en extern referensgrupp. Syftet med aktiviteterna har varit att få en bild av verksamheternas behov, men också att identifiera berörda målgrupper och deras förutsättningar att ta emot stöd.

Resultat och måluppfyllelse

Översikten visar att rasism är mest studerat inom hälso- och sjukvården, även om kunskapsläget är begränsat inom samtliga verksamhetsområden. Det går därför inte att dra slutsatser om omfattningen av rasism eller om hur vanligt förekommande olika uttryck av rasism totalt sett är inom samtliga verksamheter. Kunskapen är också begränsad om vilka insatser som är mest effektiva för att motverka rasism. Kunskapsöversikten visar att rasism kan hänga samman med både tillgången till och kvaliteten på vård och omsorg, bland annat genom minskad tillit till offentliga verksamheter.

För personal kan utsatthet för rasism bidra till stress, psykisk ohälsa och en försämrad arbetsmiljö. Med kunskapsöversikten som utgångspunkt genomfördes en behovs- och målgruppsanalys. Det som framkom var att verksamheternas behov i första hand rör hur kunskap om rasism kan omsättas i praktiken. Många medarbetare har också behov av grundläggande kunskap om rasism.

⁴⁵ Uppdrag till Forum för levande historia att genomföra fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism (A2024/01458).

Framtida behov

Socialstyrelsen bedömer att det finns ett behov av verksamhetsnära stöd som kan integreras i ordinarie arbetssätt och som kan leda till ett mer systematiskt och långsiktigt arbete. Det finns också behov av att tydliggöra rasism som en fråga om både patientsäkerhet och arbetsmiljö. Dessutom behöver ledningens och styrningens roll stärkas, bland annat genom stöd för uppföljning, dokumentation och hantering av komplexa situationer.

Framöver kommer Socialstyrelsen att fokusera på att utveckla och sprida stöd och insatser som kan bidra till ett uthålligt arbete mot rasism.

Forum för levande historia: Fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism

Bakgrund och syfte

Forum för levande historia ska under åren 2025–2028 erbjuda fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism i historien och i dag till skolans personal och andra relevanta yrkesgrupper inom offentlig verksamhet. I uppdraget ingår också att ge processtöd till yrkesgrupper inom offentlig verksamhet som arbetar med frågor som rör verksamhetsutveckling eller liknande.⁴⁵

⁴⁶ Redovisning av Uppdrag till Forum för levande historia att genomföra fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism (Dnr FLH 2024/329).

Genomförda aktiviteter

Forum för levande historia rapporterar⁴⁶ att aktiviteterna under år 2025 har bestått av:

- Arbetsplatsförlagda utbildningar för offentliganställda. Utbildningarna har genomförts både digitalt och på plats hos enskilda arbetsplatser.
- Arbetsplatsförlagd utbildning för skolans personal. Utbildningarna har genomförts både digitalt och på plats hos enskilda skolor och skolområden.
- Utvecklingsprogram för kommuner. Strategier i kommunerna har erbjudits att medverka i ett program som syftar till att deltagarna i programmet ska ta fram insatser mot rasism i sin verksamhet. Programmet består av sju digitala träffar och följer den vägledning för offentlig sektor i arbetet mot rasism som Forum för levande historia tog fram under 2024. Vid varje tillfälle har erfarenhetsutbyten hållits, liksom ett teoretiskt pass där en expert introducerar ett nytt tema varefter deltagarna uppmuntras att arbeta med det aktuella temat fram till nästa mötestillfälle.
- Bildande av ett kommun- och regionnätverk för erfarenhetsutbyte och kunskapspåfyllnad i arbetet mot rasism, efter den modell som Forum för

levande historia sedan flera år erbjuder för myndigheter.

- Två konferenser i samverkan med Skolverkets rektorsprogram *Värdebaserat ledarskap*.

Resultat och måluppfyllelse

För att nå så många som möjligt av målgrupperna har Forum för levande historia bland annat samverkat med Skolverket, länsstyrelserna och Sveriges kommuner och regioner (SKR). Samverkan har bland annat bidragit till att Forum för levande historia har kunnat nå ut med kunskapshöjande insatser till – och via – flera relevanta lokala och regionala nätverk över en stor del av Sverige. Nätverken samlar exempelvis strategier i mänskliga rättigheter, folkbildare, brottsförebyggare och utbildningsanordnare.

Forum för levande historia försöker bejaka så många som möjligt av de förfrågningar som kommer in om att genomföra kunskapshöjande insatser, men prioriterar verksamheter som genomför utbildningsinsatsen som ett led i en strategisk satsning där chef eller ansvarig för arbetet deltar. Vad gäller skolans personal vänder sig Forum för levande historia primärt till skolor som genomför utbildningen utifrån en hela skolan-ansats och som ett led i ett strategiskt arbete.

- Totalt genomfördes 19 aktiviteter med drygt 580 deltagare under år 2025.
- De arbetsplatsförlagda utbildningarna för offentlig sektor kunde bokas redan i januari medan utbildningarna för skolans personal sågs över och började erbjudas först under hösten 2025. Trots det genomfördes lika många

utbildningar för både skola och övrig offentlig sektor (8+8). Intresset från skolorna är påtagligt och många har bokat in utbildningar för 2026.

- Utvecklingsprogrammet mot rasism i kommuner omfattar 33 deltagare från 21 kommuner. Det finns en tydlig efterfrågan om att få delta i en ny omgång, både från kommuner, regioner och myndigheter.
- Anmälningar till kommun- och regionnätverket har kunnat göras sedan januari 2026.
- Konferenserna för skolledare har samlat 144 deltagare.

Framtida behov

Forum för levande historia bedömer att utbildningsinsatserna har bidragit till att deltagarna har fått ökad kunskap om rasismens historia och rasism idag samt olika former av rasism. Utbildningarna i de olika verksamheterna genomförs dock ofta som en inledning till ett strategiskt arbete som fortsätter efter utbildningsinsatsen. De långsiktiga effekterna av Forum för levande historias enskilda bidrag är därför svåra att mäta. En framgångsfaktor är att Forum för levande historia har ett uppdrag som sträcker sig över flera år. Det skapar förutsättningar för att följa upp utbildningarna med fortsatta insatser. Det skapar också förutsättningar för att erbjuda och bygga upp en serie av insatser som kan möta kommuners och regioners behov av långsiktig planering.

Forum för levande historia bedömer att det finns stora möjligheter att fortsätta stödja och öka intresset för att arbeta mot rasism inom offentlig verksamhet och bland skolans personal. De ser också möjligheter att vidareutveckla verksamheten till att ge mer riktat

stöd till kommuner, regioner och myndigheter i deras arbete med att ta fram strategiska insatser mot rasism i sina verksamheter. De bedömer vidare att en viktig faktor för att skapa verkningsfull samverkan mellan statliga myndigheter är att de får uppdrag i arbetet mot rasism och hatbrott, och gärna långsiktiga sådana.

Pågående, ej rapporterade, uppdrag för fokusområde Valfärd och offentliga verksamheter

Förebygga och motverka rasism mot samer

MUCF har i uppdrag att genomföra insatser som ska bidra till att förebygga och motverka rasism mot samer. I uppdraget ingår att genomföra kunskapshöjande insatser riktade till kommuner och regioner om bland annat det samiska folket och dess kultur, historia och rättigheter som urfolk, samt om hur rasism mot samer kan ta sig uttryck och påverka samers livsvillkor. MUCF ska senast den 1 mars 2028 slutredovisa uppdraget.

Välfärd och offentliga verksamheter – sammanfattande analys

En samlad genomgång av kunskapsunderlag och tillgänglig statistik vittnar om att arbete pågår inom fokusområdet välfärd och offentliga verksamheter. Det finns dock mycket kvar att göra innan delmålet för fokusområdet har nåtts, och anställda inom offentliga verksamheter kan sägas ha fått bättre förutsättningar att motverka rasism och diskriminering och främja alla människors lika värde, genom ökad kunskap och lämpliga arbetsätt.

Indikatorerna visar att det genomförs ett flertal kunskapshöjande insatser inom fokusområdet. Antalet sidvisningar av rasismrelaterat material för målgruppen inom fokusområdet välfärd och offentliga verksamheter vittnar om räckvidd och det är många som tar del av kompetenshöjande insatser från Socialstyrelsen och Forum för levande historia.

Indikatorerna vittnar också om utmaningar. Det totala antalet anmälningar till DO inom samhällsområdet bemötande inom offentlig verksamhet utgjordes främst av anmälningar om diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet. Här ska det noteras att det finns variationer mellan olika delar av offentlig verksamhet, såsom socialtjänst eller sjukvård.

Även Brå redovisar att en stor del av anmälda hatbrott inom fokusområdet utgjorde brott med främlingsfientliga eller antireligiösa motiv. Utvecklingen mellan åren är svår att följa, eftersom statistiken präglas av eftersläpning och därmed behöver tolkas med försiktighet. Samtidigt är det rimligt att anta att den redan betydande andelen hatbrottsanmälningar i offentlig sektor i själva verket är ännu större, eftersom det sannolikt finns ett mörkertal av brott som inte anmäls. Allt detta talar för att området behöver få fokus i välfärdssektorns arbete mot rasism, både i relation till vårdtagare och vårdpersonal.

DO lyfter brister i arbetsgivares förebyggande arbete mot rasism. DO har identifierat behov av att tydliggöra och utveckla detta arbete, bland annat genom att fler arbetsgivare borde koppla aktiva åtgärder till arbetet mot rasism. I linje med detta har Arbetsmiljöverket getts i uppdrag att utveckla uppföljningen av rasism i arbetslivet, bland annat genom förstärkta inspektionsinsatser. Mot denna bakgrund framstår det som centralt att stärka kopplingen mellan kunskap om rasism och arbetsgivares ansvar att vidta aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen.

Socialstyrelsens kunskapsöversikt betonar att rasism kan påverka både tillgången till och kvaliteten på vård och omsorg, samt bidra till minskad tillit till offentliga institutioner. För personal kan utsatthet för rasism leda till stress och psykisk ohälsa.

Kunskapen om förekomsten av rasism inom välfärdssektorn är fortfarande otillräcklig, även om vissa områden är mer studerade än andra. Socialstyrelsen konstaterar att forskningen är mest utvecklad inom hälso- och sjukvården, men att kunskapsläget över lag är otillräckligt för att det ska vara möjligt att dra säkra slutsatser om omfattning och uttrycksformer av rasism inom exempelvis tandvård och socialtjänst. Detta pekar på att det behövs fortsatt kunskapsuppbyggnad och mer systematisk uppföljning.

En närliggande iakttagelse i rapporteringen är att kunskapshöjning ses som en nödvändig, men inte tillräcklig, förutsättning för förändring. Detta framgår exempelvis i MUCFs arbete mot antimuslimsk rasism, där dialoger med kommuner och civilsamhällesaktörer används för att ta fram en verksamhetsnära vägledning. Erfarenheterna visar att kommuner ofta behöver omfattande stöd för att etablera och upprätthålla långsiktiga relationer med

berörda grupper, vilket pekar på att arbetet mot rasism behöver vara kontinuerligt och långsiktigt.

Forum för levande historias iakttagelser kompletterar denna bild. Erfarenheterna visar att utbildningsinsatser ofta fungerar som en startpunkt för mer omfattande, långsiktiga och strategiska processer och att den kopplingen är central. En viktig framgångsfaktor är till exempel att utbildningsinsatserna kopplas till organisatoriskt ägarskap så att lärandet och utvecklingsarbetet blir institutionsburet snarare än individberoende. Detta går att uppnå exempelvis genom att chefer deltar och att arbetet bedrivs utifrån ett långsiktigt helhetsperspektiv. Samverkan med andra aktörer, såsom länsstyrelser, regioner, kommuner och SKR, framstår också som avgörande för att nå bred spridning och skapa strukturer för erfarenhetsutbyte.

Sammantaget indikerar underlaget om fokusområdet välfärd och offentliga verksamheter ett behov av stärkt uppföljning, förbättrad statistik och mer samordnade åtgärder för att effektivt motverka rasism och hatbrott. Gemensamma utmaningar handlar fortsatt om att omsätta kunskap i handling, säkerställa ledningens engagemang samt utveckla metoder för uppföljning och utvärdering. Samtidigt framträder flera framgångsfaktorer: långsiktiga uppdrag, samverkan mellan myndigheter och samverkan med civilsamhälle, samt verksamhetsnära stöd som kan integreras i ordinarie arbete.

Arbetsliv

Målet för fokusområde Arbetsliv är att arbetsgivare, förtroendevalda och andra aktörer på arbetsmarknaden har fått bättre kunskap, kompetens och arbetssätt för att kunna förebygga och motverka rasism och diskriminering i arbetslivet. Diskriminering på arbetsmarknaden framhålls i regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott som en central del, där rasism kan begränsa individers möjligheter till arbete, karriärutveckling och likvärdiga arbetsvillkor. Lägesbilden i handlingsplanen präglas av att det finns en relativt god kunskap om att rasism förekommer i arbetslivet, men att problemen kvarstår trots tidigare insatser. Forskning och myndighetsrapporter visar exempelvis att vissa grupper, såsom afrosvenskar och andra minoriteter, möter strukturella hinder och diskriminering på arbetsmarknaden. En central del i lägesbilden är att arbetsgivare och andra aktörer på arbetsmarknaden behöver stärkt kunskap, verktyg och arbetssätt för att förebygga och motverka rasism och diskriminering. Nedan redovisas en översikt av indikatorer, separata indikatorer och kommentarer för de olika indikatorerna, följt av myndighetsredovisningar och en sammanfattande analys för fokusområdet.

Arbetsliv – redovisning av indikatorer

Delmål: Arbetsgivare, förtroendevalda och andra aktörer på arbetsmarknaden har fått bättre kunskap, kompetens och arbetssätt för att kunna förebygga och motverka rasism och diskriminering i arbetslivet.

Särskilt utpekade myndigheter: Arbetsmiljöverket och DO. Utöver dessa har Forum för levande historia, i samråd med berörda myndigheter, valt att lyfta in ännu några myndigheters arbete, i det fall där de har bäring på fokusområdet.

Indikatorer: Tabell 17 visar en översikt av indikatorer kopplade till delmålet för arbetsliv inom uppföljningssystemet för handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Tabell 17. Indikatorer kopplade till delmålet för arbetsliv.

Ansvarig myndighet	Indikator	Indikatortyp	Uppföljning indikator
Arbetsmiljöverket	Arbetsmiljöundersökning, 2024, Utsatt för diskriminering på arbetsplatsen på grund av etnisk tillhörighet och på grund av religion eller annan trosuppfattning under 2024	Effekt	Cirka 4 procent upplever diskriminering på arbetsplatsen, åldersspann 16–74 år
Arbetsmiljöverket	Antal visningar på webbsida med stödmaterial om rasism eller diskriminering i arbetslivet	Utfall	28 949 sidvisningar
Brå	Anmälda hatbrott - Arbetsliv	Effekt	203 anmälda hatbrott
Brå	Personuppklarade hatbrott - Arbetsliv	Effekt	37 personuppklarade hatbrott
DO	Upplevd diskriminering - Arbetsliv	Effekt	2,7 procent som uppgett att de utsatts för diskriminering inom arbetslivet utifrån etnisk tillhörighet och 1,3 procent som utsatts utifrån religion eller annan trosuppfattning.

DO	Antal anmälningar som rör etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning - Arbetsliv	Effekt	797 anmälningar om diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet och 266 anmälningar som har samband med religion eller annan trosuppfattning.
-----------	---	--------	---

Indikatorer för fokusområde arbetsliv, Arbetsmiljöverket

Tabell 18. Utsatt för diskriminering på arbetsplatsen på grund av etnisk tillhörighet och på grund av religion eller annan trosuppfattning under 2024.⁴⁷

Män och kvinnor totalt				
16 till 29 år	30 till 49 år	50 till 64 år	16 till 64 år	16 till 74 år
6,0	6,0	3,0	5,0	4,0

Kommentar

Arbetsmiljöundersökningen (AMU) 2024 visar att en mindre men ändå betydande andel av de sysselsatta uppger att de har utsatts för diskriminering i arbetslivet, där etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning utgör centrala grunder. Resultaten indikerar att utsattheten varierar mellan olika grupper. Särskilt framträdande är att yngre personer (16–29 år) i högre utsträckning rapporterar erfarenheter av diskriminering, medan äldre grupper (50–64 år) genomgående uppvisar lägre andelar. Skillnaderna mellan kvinnor och män är övergripande små, men vissa variationer förekommer inom specifika åldersgrupper. Resultatet pekar på att diskriminering i arbetslivet kvarstår som en relevant utmaning, med tydliga skillnader kopplade till ålder.

Antal visningar på webbsida med stödmaterial om rasism eller diskriminering i arbetslivet

Det totala antalet sidvisningar på webbsidan inkludera.mynak.se under 2025, 28 949

Kommentar

Utfallet för perioden 1 april–31 december 2025 visar att webbsidan med stödmaterial om rasism och diskriminering i arbetslivet på inkludera.mynak.se haft totalt 28 949 visningar enligt Google Analytics. Stödmaterialen riktar sig till arbetsgivare, skyddsombud och förtroendevalda. Den 1 januari 2026 övergick webbsidan i

⁴⁷ Arbetsmiljöundersökningen genomförs vartannat år och den senaste undersökningen är från 2024. Syftet är att beskriva arbetsmiljöförhållanden för sysselsatta i åldern 16–74 år på den svenska arbetsmarknaden. I den senaste undersökningen ingick 17 665 personer. Den data som levereras gäller fråga 68 i Arbetsmiljöundersökningen 2024, ”Upplever du att du under det senaste året har varit utsatt för diskriminering på din arbetsplats på grund av något av följande?” I undersökningen är det möjligt att ange fler än ett svarsalternativ. De olika svarsalternativen är kön, könsidentitet och uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder, nej, samt vill inte svara.

Arbetsmiljöverkets förvaltning på **inkludera.av.se**. I samband med överföringen uppstod några inledande utmaningar, bland annat kopplade till ompekning av webbsidan samt svårigheter med att nå ut med stödmaterialet via **av.se**.

Indikatorer för fokusområde arbetsliv, Brå

Tabell 19. Anmälda hatbrott, utsatt i tjänsten.

Anmälda hatbrott, utsatt i tjänsten		Främlingsfientliga motiv	Antireligiösa motiv
De utsattas kön	Kvinnor	79	22
	Män	120	31
	Övrigt	4	2
	Totalt antal	203	55

Kommentar

Under 2024 anmäldes totalt 258 hatbrott med främlingsfientligt, rasistiskt och antireligiöst motiv där personer utsattes i tjänsten. Av dessa riktades 151 fall mot män, 101 mot kvinnor och 6 mot personer i kategorin övrigt. En stor del av dessa brott hade främlingsfientliga motiv, sammanlagt 203 fall, varav 120 riktades mot män, 79 mot kvinnor och 4 mot övrigt. Antireligiösa motiv förekom i 55 fall, där män utsattes i 31 fall, kvinnor i 22 fall och övrigt i 2 fall.

Med utsatt i tjänsten avses att en person utsätts i samband med eller på grund av sin yrkesutövning. Detta gäller även om händelsen sker utanför arbetsplatsen, så länge personen angräps i sin yrkesroll. Fritidspolitiker ingår inte i denna kategori, medan riksdagspolitiker gör det eftersom deras politiska uppdrag är deras yrke.

Tabell 20. Uppklarade hatbrott, Utsatt i tjänsten statistik för verksamhetsåret 2022.

Utsatt i tjänsten	Åtal väcks	37
	Strafföreläggande	0
	Åtalsunderlåtelse	0
	Nedlagda efter utredning	182

	Varav FU-begränsade	41
	Direktavskrivna	88
	Varav FU-begränsade	30
	Under utredning	3

Kommentar

Av de anmälda hatbrotten där personer utsattes i tjänsten år 2022 ledde 37 ärenden till åtal, vilket utgör en mindre andel av det totala antalet ärenden. Inga ärenden avgjordes genom strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Dessutom avslutades en stor majoritet av ärendena utan åtal. Hela 182 fall lades ned efter utredning, varav 41 med stöd av förundersökningsbegränsning. Utöver detta avskrevs 88 fall direkt, inklusive 30 med förundersökningsbegränsning.

Vid 31 maj 2025 återstod endast 3 ärenden under utredning, vilket indikerar att de flesta ärenden antingen hade avslutats eller lett till rättsliga åtgärder. Sammantaget visar resultaten att en relativt liten andel av anmälningarna ledde till åtal, medan nedläggningar och direktavskrivningar dominerade handläggningsutfallet.

Indikatorer för fokusområde arbetsliv, DO

Tabell 21. Andel (procent) personer 16–90 år som under de senaste tolv månaderna upplevt sig utsatta för diskriminering inom arbetslivet, uppdelat på olika diskrimineringsgrunder, 2023.

Diskrimineringsgrund	Inom arbetslivet	Konfidensintervall*
Etnisk tillhörighet	2,7	2,0–3,6
Religion eller annan trosuppfattning	1,3	0,9–2,0

Kommentar

Tabellen visar att det var 2,7 procent av de tillfrågade som år 2023 uppgav att de hade utsatts för diskriminering inom arbetslivet utifrån etnisk tillhörighet och 1,3 procent som uppgav att de hade utsatts utifrån religion eller annan trosuppfattning. Konfidensintervallen mellan diskrimineringsgrunderna överlappar marginellt. Detta innebär att det inte går att säga att det finns en statistiskt säkerställd skillnad i utsatthet mellan kategori etnisk tillhörighet respektive religion eller annan trosuppfattning.

Tabell 22. Antal anmälningar till DO som rör etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning 2025, inom arbetslivet.⁴⁸

		Etnisk tillhörighet		Religion eller annan trosuppfattning	
		Antal	Andel*	Antal	Andel*
Samhällsområde arbetsliv	Totalt antal anmälningar oavsett diskrimineringsgrund				
	1962	797	41%	266	14%

*En anmälan kan innehålla flera diskrimineringsgrunder.

Kommentar

Tabellen visar på antal anmälningar till DO som rör etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning 2025, inom arbetslivet. Anmälningar inom samhällsområde arbetsliv utgjorde 1962 anmälningar, av dessa gällde 797 anmälningar (41 %) diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet. Inom samma samhällsområde utgjorde 266 anmälningar (14 %) diskriminering som har samband med religion eller annan trosuppfattning.

⁴⁸ Källa: Inkomna anmälningar till DO 2025. Preliminär statistik, mejlad till Forum för levande historia 20260324

Arbetsliv - myndighetsredovisningar

Diskrimineringsombudsmannen: Stöd till arbetsgivare

Bakgrund

DO har i uppdrag att under åren 2024–2026 stärka arbetsgivares förmåga att arbeta förebyggande mot diskriminering och rasism i arbetslivet.⁴⁹ DO ska genom tillsyn granska arbetsgivares förebyggande arbete mot diskriminering och för lika rättigheter och möjligheter.

Genomförda aktiviteter

DO har under år 2025 granskat tolv offentligt ägda bolag och deras arbete med aktiva åtgärder gällande diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning. Utöver alla former av diskriminering har tillsynen omfattat arbetsförhållanden, löner och andra anställningsvillkor, rekrytering och befordran samt utbildning och övrig kompetensutveckling. Enligt DO:s rapport⁵⁰ har endast två av tolv bolag uppfyllt diskrimineringslagens krav på att arbeta med att förebygga diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet och religion eller annan

trosuppfattning i sina verksamheter. Bedömningen av respektive bolag finns i DO:s delredovisning av uppdraget.

Resultat och måluppfyllelse

Bolagens brister finns, enligt DO, redan i det första så kallade undersökningssteget i arbetet med aktiva åtgärder. De totalt fyra stegen är beroende av varandra och ett underkännande i första steget innebär ett underkännande även i övriga steg. Flera bolag redovisade att de hade genomfört arbete mot diskriminering eller för lika rättigheter och möjligheter som inte har någon koppling till arbetet med aktiva åtgärder. DO konstaterar dock att ett sådant arbete varken kan ersätta eller kompensera för ett otillräckligt arbete med aktiva åtgärder.

Framtida behov

DO bedömer att arbetsgivare behöver grundläggande kunskap om hur arbetet med aktiva åtgärder ska bedrivas. DO bedömer även att arbetsgivare som har kunskap om skyldigheterna som följer av diskrimineringslagen behöver stöd i att utveckla sitt arbete, bland annat genom arbetet med aktiva åtgärder. DO kommer att genomföra insatser både

för att öka kännedomen om lagstiftningen och för att ge stöd i utvecklingen av arbetet med aktiva åtgärder.

Arbetsmiljöverket: Kunskapshöjande insatser i arbetsmiljön

Bakgrund

Regeringen har gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att under åren 2024–2026 genomföra kunskapshöjande insatser för att främja arbetet med att förebygga och motverka rasism i arbetsmiljön. Insatserna ska bidra till att öka kunskapen hos arbetsgivare och andra relevanta aktörer om kraven i arbetsmiljölagen (1977:1160) på att förebygga kränkande särbehandling, med särskilt fokus på kränkningar med rasistiska förtecken. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2027.⁵¹

Genomförda aktiviteter

Arbetsmiljöverket redovisar⁵² att de under år 2025 har anpassat den webbplats, som Mynak tidigare tog fram, så att Arbetsmiljöverket framgår som avsändare. På webbplatsen finns stödmaterial och praktiska verktyg för att bland annat kunna förebygga

⁴⁹ Uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen att genomföra insatser för att stärka arbetsgivares arbete mot diskriminering i arbetslivet (A2024/O1129).

⁵⁰ Delredovisning av uppdraget att genomföra insatser för att stärka arbetsgivares arbete mot diskriminering i arbetslivet (Dnr DO 2024/5678).

⁵¹ Uppdrag till Arbetsmiljöverket att genomföra kunskapshöjande insatser för att främja arbetet med att förebygga och motverka rasism i arbetsmiljön (A2024/O1130).

⁵² Delredovisning – Kunskapshöjande insatser för att främja arbetet med att förebygga och motverka rasism i arbetsmiljön (Dnr 2024/O73797).

och motverka rasism. Målgrupperna för stödmaterialet är arbetsgivare, skyddsombud och förtroendevalda. Arbetsmiljöverket bedriver ett löpande utvecklingsarbete av stödmaterialet.

Arbetsmiljöverket har under år 2025 också arbetat med att inventera mätbara och relevanta data för det uppföljningssystem som de särskilt utpekade myndigheterna har samarbetat kring i relation till regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott.

Resultat och måluppfyllelse

Arbetsmiljöverket har identifierat att befintliga data är för begränsade för att fungera som underlag till uppföljningssystemet i dagsläget. Effekter i form av förändrade attityder, arbetsätt eller minskad utsatthet i arbetsmiljön uppstår främst på längre sikt, ofta utanför Arbetsmiljöverket direkta kontroll. I övrigt har Arbetsmiljöverket arbetat med att etablera samverkan med DO, Socialstyrelsen och Forum för levande historia.

Framtida behov

Arbetsmiljöverket bedömer att det inte enbart räcker att förmedla kunskap för att arbetsgivare ska arbeta med att förebygga och motverka rasism i arbetsmiljön. En utmaning som de pekar på är att området präglas av både rättslig och praktisk komplexitet i och med att föreskrifterna om kränkande särbehandling är allmänt hållna och inte uttryckligen nämner rasism. En konsekvens av detta är, enligt Arbetsmiljöverket, att arbete mot rasism

kan uppfattas som värderingsdrivet snarare än rättsligt förankrat. För att nå effekt handlar det därför inte enbart om hur budskap formuleras, utan om vilka faktiska förutsättningar som finns för att arbeta långsiktigt och konsekvent med frågan.

Arbetsliv – sammanfattande analys

Analysen av fokusområdet kompliceras av att antalet uppdrag inom fokusområdet har varit få, men intrycket av ett begränsat genomslag består även när andra insatser beaktas, såsom att stärka arbetsgivares och arbetsmarknadsaktörers förmåga att förebygga och motverka rasism och diskriminering. Trots riktade uppdrag och ökade kunskapshöjande insatser konstaterar DO att det finns betydande brister i hur arbetet omsätts i konkreta och systematiska åtgärder i olika verksamheter.

Enligt Brås statistik är det få av ärendena inom fokusområdet som leder till åtal. Av de anmälda hatbrotten där personer utsattes i tjänsten år 2022 ledde 37 ärenden till åtal, vilket utgör en mindre andel av det totala antalet ärenden. Inga ärenden avgjordes genom strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Dessutom avslutades en stor majoritet av ärendena utan åtal.

Av anmälningarna till DO om diskriminering inom arbetslivet 2025 handlade den största andelen om diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet. I sin analys pekar DO på brister i

arbetsgivares arbete med aktiva åtgärder. DO:s senaste tillsyn visade att endast två av tolv av de granskade offentligt ägda bolagen uppfyllde lagens krav på aktiva åtgärder. Att bristerna uppstår redan i det inledande undersökningssteget indikerar dessutom inte bara svårigheter i genomförandet, utan också en mer grundläggande problematik i förståelsen av vad arbetet med aktiva åtgärder innebär.

Vidare framgår att kunskapsläget varierar. DO bedömer att det både finns arbetsgivare som saknar grundläggande kunskap och sådana som har viss kunskap men ändå behöver stöd för att utveckla sitt arbete. Detta pekar också på att utmaningen inte enbart handlar om kunskapsbrist, utan även om att omsätta kunskapen i praktiska och integrerade arbetssätt med hjälp av bland annat organisatorisk kapacitet, tydliga prioriteringar och ordinarie styrning.

I Arbetsmiljöverkets arbetsmiljöundersökning uppger cirka fem procent att de utsatts för diskriminering på sin arbetsplats på grund av etnisk tillhörighet och på grund av religion eller annan trosuppfattning under 2024. Resultaten indikerar att utsattheten varierar mellan olika grupper. Särskilt

framträdande är att yngre personer (16–29 år) som i högre utsträckning rapporterar erfarenheter av diskriminering, medan äldre grupper (50–64 år) genomgående uppvisar lägre andelar.

Arbetsmiljöverkets arbete visar på att kunskapshöjande insatser, såsom stödmaterial och vägledningar, är nödvändiga men inte tillräckliga för att skapa förändring. Arbetsmiljöverket pekar bland annat på att området präglas av både rättslig och praktisk komplexitet, vilket gör det svårt för arbetsgivare att omsätta regelverk i konkret handling. Som exempel på detta framhålls att rasism inte explicit anges i föreskrifterna om kränkande särbehandling vilket riskerar att försvaga frågans rättsliga tyngd och bidra till att den kan uppfattas som normativ eller värderingsbaserad snarare än som en arbetsmiljöfråga med tydliga krav.

Sammantaget visar indikatorer och myndighetsrapporter på att rasism och diskriminering förekommer på arbetsplatser. Resultatet av insatserna inom fokusområde arbetsliv är dock begränsat. Det finns behov av insatser för att säkerställa att lagstiftning efterlevs och av ökad kunskap om rasism och diskriminering.

Kapitel 4. Urval av andra rapporter och granskningar

Urval av rapporter

Forum för levande historia har, utöver att förmedla statistik och uppdrag inom ramen för arbetet med handlingsplanen mot rasism och hatbrott, även gått igenom några andra relevanta rapporter som har tagits fram under år 2025, och som kan bidra till att ytterligare bredda bilden.

I flera av dessa rapporter har civilsamhället en stark röst genom att rapporterna antingen har tagits fram i samverkan mellan civilsamhället och myndigheter eller universitet, eller helt och hållet har tagits fram av enskilda organisationer. Dessa rapporter sammanfattas först i detta avsnitt.

I slutet av avsnittet sammanfattar vi dessutom några internationella rapporter och granskningar som under 2025 gjordes med fokus på Sverige.

Detta urval omfattar ett tiotal rapporter, men vi gör på intet vis anspråk på att detta skulle vara uttömmande. Särskilt eftersom år 2025 var ett år då ovanligt många rapporter om Sveriges arbete mot rasism togs fram, eftersom Sverige just detta år var föremål för flera granskningar, inklusive av FN:s rasdiskrimineringskommitté.

Institutet för mänskliga rättigheter: Muslimska församlingar och föreningars utsatthet för islamofobi⁵³

Institutet för mänskliga rättigheter (MR-institutet) har tagit fram en rapport⁵⁴ om muslimska församlingars och föreningars utsatthet för islamofobi, hat och hot i Sverige. MR-institutet har genomfört 11 intervjuer med 17 representanter för muslimska församlingar och föreningar, av vilka

majoriteten är från Stockholm, Göteborg och Malmö.

Resultat

Även om de intervjuade personerna inte kan sägas representera den heterogena gruppen muslimer i Sverige, menar MR-institutet att de bär på viktiga erfarenheter av att utsättas för islamofobi. Vid sidan av intervjuerna har MR-institutet fördjupat sig i aktuella rapporter om muslimers situation i Sverige.

Intervjupersonerna beskriver en negativ utveckling när det gäller muslimers mänskliga rättigheter i Sverige, och att islamofobin har intensifierats under de senaste åren. Det har bland annat blivit allt svårare för muslimska församlingar och föreningar att verka i Sverige. Det kan röra sig om tillgång till lokaler men också om utsatthet för hat och hot.

Intervjupersonerna delar upplevelsen av att det är svårt att hyra lokal. Hyresvärdar talar i vissa fall om

⁵³ I regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott används begreppet antimuslimsk rasism.

⁵⁴ Institutet för mänskliga rättigheter (2025). Muslimska församlingar och föreningars utsatthet för islamofobi (Dnr 3.1.2-371/2025).

att de inte vill hyra ut till en muslimsk förening och någon har frågat vad föreningen tycker om IS. En annan svårighet är att teckna försäkringsavtal för nya föreningar på grund av att de anses vara högriskobjekt med anledning av hotbilden mot föreningarna. Det kan också vara svårt att öppna ett bankkonto. Flera berättar också om hur spridning av konspirationsteorier om muslimer och muslimska organisationer gör det svårare att bedriva verksamhet.

Utsatthet för hat och hot rör sig bland annat om nedklottring av föreningens lokaler, krossade rutor, dumpning av fläskkött vid moskén, hotfulla och rasistiska brev och mejl och misstänkta skott mot lokalers fasad. Hat och hot är ofta kopplade till händelser som inträffar utanför Sverige, bland annat i Mellanöstern. Islamofobiskt hat och hot förekommer också i sociala medier, särskilt när en förening har valt att engagera sig i offentliga sammanhang.

Rapporten lyfter också muslimska individers utsatthet, där kvinnor och barn är särskilt utsatta. Strategier för att undvika att utsättas är bland annat att inte väcka uppmärksamhet, vilket leder till svårigheter att verka och vara en del av samhällslivet.

Slutsatser

MR-institutet konstaterar att det finns brister i statens skydd av muslimers rättigheter i Sverige idag. Det rör sig om rätten till föreningsfrihet, rätten till upprättelse i händelse av hatbrott, religionsfriheten och förbudet mot rasdiskriminering. MR-institutet anger också att det är oroande att de intervjuade uttrycker att den politiska diskursen upplevs sanktionera enskilda individers rasistiska ageranden mot muslimer i Sverige. MR-institutet bedömer att staten behöver säkerställa muslimers religionsfrihet och föreningsfrihet i praktiken.

Institutet för mänskliga rättigheter: Judiska församlingars och föreningars utsatthet för antisemitism

MR-institutet har också tagit fram en rapport⁵⁵ om judiska församlingars och föreningars utsatthet för antisemitism, hat och hot i Sverige. MR-institutet har genomfört 9 intervjuer med tolv företrädare för judiska församlingar och föreningar runt om i Sverige. De intervjuade personerna talade både i egenskap av representanter för en församling eller förening och som privatpersoner. MR-institutet påtalar att de intervjuade inte talade för den judiska gruppen i Sverige som helhet men att de har stor kunskap om sina medlemmars utsatthet för antisemitiskt hot och hat, men också egna erfarenheter och upplevelser. De talade dock inte.

MR-institutet har också talat med företrädare för de judiska församlingarnas och föreningarnas säkerhetsorganisationer och ansvariga för kontakten med kommunen och polisen. Vid sidan av intervjuerna har MR-institutet fördjupat sig i aktuella rapporter om antisemitism.

Många av intervjuerna präglades av att judar i Sverige upplever en akut försämring av situationen genom en starkare, mer utbredd och normaliserad antisemitism. Många judar ställs till svars för den israeliska regeringens politik. Legitim kritik av Israels agerande glider också ofta över i antisemitiska uttalanden. Antisemitism uttrycks på internet, på gatan och i det offentliga rummet. Antisemitiska uttryck visar sig genom klotter, klistermärken eller andra föremål. Det förekommer också att personer samlas i mindre grupper på platser nära lokaler för judiska arrangemang i syfte att signalera antisemitism. I vissa fall riktas hat och hot mot medlemmar som passerar in eller ut ur lokalen. Det finns en upplevelse att färre personer och organisationer vågar ta tydligt avstånd ifrån antisemitiska uttryck. I rapporten beskrivs också exempel på att etablerade civilsamhällesorganisationer arbetat aktivt för att utesluta judiska organisationer från samarbeten och samråd. Stödet för judar i Sverige från det offentliga upplevs också mer osäkert och villkorat och att polisens skydd inte är tillräckligt. Nästan alla intervjupersoner tog barnens skolsituation som

⁵⁵ Institutet för mänskliga rättigheter (2025). Judiska församlingars och föreningars utsatthet för antisemitism. (Dnr 3.1.1-360/2025)

särskilt allvarlig, framför allt utanför Stockholm, Göteborg och Malmö.

Flera av intervjupersonerna berättar om situationer där de blivit utsatta för våld, hot och trakasserier som en följd av att de är judar. Det finns en önskan om att leva mer öppet judiskt men upplever en rädsla för vad som skulle hända då, inklusive personer som de har omkring sig. Försiktighet och självensur är inget nytt men har förstärkts sedan den 7 oktober 2023 och det efterföljande kriget i Gaza. I tider av ökad antisemitism blir församlingarna och föreningarna viktigare. Flera församlingar och föreningar stöttar medlemmarna att polisanmäla hatbrott men även annat stöd blir viktigt för att behålla den judiska identiteten. Vidare upplevs det allt svårare att leva med en öppen judisk identitet i en stad där det inte finns något organiserat judiskt sammanhang.

MR-institutet menar att en segregeringsprocess kan urskönjas mellan den judiska befolkningen och övriga i Sverige, och konstaterar att en sådan utveckling är ett exempel på processer som staten har en skyldighet att motverka. FN:s rasdiskrimineringskonventions grundläggande mål är att motverka all form av uppdelning mellan grupper även om det är en effekt av oavsiktliga processer. MR-institutet påtalar att stärka judars rättigheter i Sverige inte enbart handlar om förhöjd

säkerhet, utan också syftar till att motverka segregation och öka möjligheterna att leva öppet med sin judiska identitet. MR-institutet konstaterar att regeringens strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism innehåller flera välgrundade insatser, men att ambitionsnivån inte är tillräckligt hög.

Judiska ungdomsförbundet: Vi är inte välkomna här

Judiska ungdomsförbundet i Sverige (JUS) har genomfört en enkätundersökning bland judiska studenter och anställda på svenska universitet och högskolor. Enkätundersökningen skickades till 100 personer, varav 57 har svarat.

Resultat

Studien⁵⁶ visar att judiska studenter och anställda på svenska universitet och högskolor upplever att den upplevda otryggheten varken erkänns eller möts av tillräckliga insatser. Slutsatserna baseras på vad som framkommit i fritextsvaren i kombination med den kvantitativa delen av undersökningen.

Undersökningen speglar att både studenter och anställda vid lärosätena upplever en känsla av att vara omgivna av antisemitism. Många har upplevt eller bevittnat antisemitism på universitetet och det genererar en känsla av otrygghet. Respondenterna

upplever också att lärosätena inte agerar tillräckligt. Fokus ligger inte på den upplevda otryggheten utan snarare på incidenter som är polisanmälda eller klassificeras som brott. JUS pekar vidare på att universitet och högskolor har brustit i sin kommunikation om vilka stödfunktioner och arbetsprocesser som finns när en student eller anställd utsätts för antisemitism.

Åtgärdsförslag

I rapporten presenterar JUS fem åtgärdsförslag.

1. Universitet och högskolor bör skapa trygga rum och lyssna in judiska studenters behov och perspektiv.
2. Kompetenshöjande insatser om bland annat antisemitism och konspirationsteorier bör införas för undervisande personal, studentkårer, säkerhetspersonal och stödfunktioner.
3. Lärosätena bör ha en särskild handlingsplan mot antisemitism och kommunicera de riktlinjer och handlingsplaner som finns.
4. Lärosätena behöver ta ansvar för vad som sker i offentliga utrymmen såsom affischering och evenemang.
5. Det behövs åtgärder som stärker både anmälningsbenägenheten och tilliten till att lärosätena hanterar ärenden ansvarsfullt och rättssäkert. Detta kan uppnås genom att de

⁵⁶ Judiska ungdomsförbundet i Sverige 2025. Vi är inte välkomna här. Judiska studenter och anställdas upplevelser av otrygghet och antisemitism på svenska universitet och högskolor efter den 7 oktober 2023.

inrättar en särskild funktion dit studenter kan vända sig vid upplevd diskriminering.

Afrosvenskarnas riksförbund: Antisvart rasism

Någon ny rapport som berör antisvart rasism är inte framtagen under år 2025. Afrosvenskarnas riksorganisation påtalar dock att situationen inte förändrats under året och hänvisar bland annat till rapporten de skickade in till Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) 2024⁵⁷ och rapporten *Svarta siffror, vita privilegier. En rapport om ekonomisk ojämlikhet för afrosvenskar i Sverige* (2024).⁵⁸

Gemensamma romska internationella förbund: Vi är inte problemet

Gemensamma romska internationella förbund (GRIF) har under år 2025 tagit fram en rapport⁵⁹ för att synliggöra unga romers livsvillkor i Sverige. Rapporten bygger på en enkätundersökning med 129 ungdomar i åldrarna 14–30 år samt tre workshoppar.

Resultat

Resultaten vittnar om att ungdomarna upplever antiziganism i sin vardag, bland annat genom hat,

hot eller mobbning. En majoritet har exponerats för kränkande budskap i sociala medier, men även exempel från reklam och marknadsföring tas upp. Skolan ses inte heller som en trygg miljö. De flesta upplever att lärare och skolpersonal saknar kunskap om romers utsatthet för antiziganism.

Respondenterna i undersökningen anger också att de sällan eller aldrig anmäler eller rapporterar utsatthet för antiziganism, eftersom de anser att det inte leder till något. Många döljer sin identitet av rädsla för fördomar. Samtidigt känner en majoritet av ungdomarna en stolthet över sin romska identitet.

Förslag

GRIF föreslår

- en kartläggning av antiziganism i sociala medier
- att regeringen reviderar strategin för romsk inkludering
- att antiziganismens påverkan på ungas hälsa utreds
- att undervisningen om romers historia stärks
- att regeringen utser en nationell samordnare för att leda och följa upp strategin för romsk inkludering.

Umeå universitet och Sáminourra: Unga samers hälsa

Umeå universitet har i samarbete med Sáminourra tagit fram en rapport om unga samers hälsa.⁶⁰ Rapporten bygger på intervjuer med 15 unga samer och 16 webbenkäter samt en samisk folkhälsostudie.

Resultat

Rapporten vittnar om att de flesta unga samer har god hälsa. Samtidigt synliggör rapporten att unga samer utsätts för rasism, diskriminering och kränkningar för att de är samer.

Sex av tio unga samer har upplevt diskriminering eller rasism för att de är samer. Även om det hänt att man utsätts för öppen rasism är det vanligare med mer indirekta och subtila kränkningar, som till exempel att någon skämtar om ens identitet eller har en negativ jargong.

Deltagarna beskriver att det finns en relativt utbredd fientlighet riktad mot samer i Sverige idag, men att det skiljer sig något geografiskt. Det finns till exempel ett hårdare klimat och mer utsatthet i Norrbotten än i södra delarna av Sápmi. Denna fientlighet kan visa sig i vardagen, på sociala medier eller i kommentersfält på nyhetshändelser.

⁵⁷ Afrosvenskarnas riksförbund (2023). Alternativ rapport till Sveriges tjugofjärde och tjugofemte periodiska rapport till FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering.

⁵⁸ Afrosvenskarnas riksförbund (2024). Svarta siffror. Vita privilegier.

⁵⁹ Gemensamma romska internationella förbund (2025) Vi är inte problemet – romska ungdomars röster om identitet, narrativ och antiziganism i Sverige 2025.

⁶⁰ Institutionen för epidemiologi och global hälsa, Umeå universitet (2025). Det är hemskt och magiskt samtidigt: en rapport om unga samers hälsa.

Förslag

I rapporten föreslås flera åtgärder som rör hälsa. För att motverka rasism mot samer föreslås också att majoritetssamhället får ökad kunskap om samer.

Annat relevant arbete

Strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism

Den 15 maj 2025 fattade regeringen beslut om en strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism. Strategin sträcker sig fram till och med 2034 och syftar till att skapa bättre förutsättningar för judiskt liv i Sverige. Ett av strategins fokusområden är *Trygghet och öppenhet – arbetet mot antisemitism*.

Flera uppdrag inom ramen för strategin för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism är relevanta i uppföljningen av handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Forum för levande historia kommer att följa utvecklingen och uppdragen inom ramen för strategin. Dialog har inletts för att samverka mellan de olika uppdragen.

Strategin för romsk inkludering

År 2012 beslutade regeringen om en samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering. Strategin har det övergripande målet att *Den rom*

som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom.

Strategin utgår från de mänskliga rättigheterna med särskild betoning på principen om icke-diskriminering.

Uppdrag som är relevanta för att motverka antiziganism är även relevanta i uppföljningen av handlingsplanen mot rasism och hatbrott, till exempel har Forum för levande historia haft i uppdrag att ta fram ett kunskaphöjande material om romer och antiziganism för skolväsendet under 2025. Forum för levande historia kommer att följa utvecklingen och uppdragen inom ramen för strategin. Forum för levande historia deltar bland annat i myndighetsnätverket för romsk inkludering.

Strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism

Regeringen har gett Säkerhetspolisen, Polismyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Centrum mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brå i uppdrag att införliva strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism i sina verksamheter.

Rasism är ofta den ideologi som våldsbejakande extremism använder för att identifiera sina fiender, och extremismen är det våldsamma uttrycket för denna rasism. CVE anger att miljöerna är komplexa och ständigt förändras. Säkerhetspolisen lyfter att den våldsbejakande högerextrema miljön är direkt rasideologisk och fokuserar på att sprida propaganda, men även agerar våldsbejakande. Även

i andra extremistmiljöer kan rasistiska eller konspiratoriska idéer förekomma.

Uppdraget ska slutredovisas 1 september 2026. Det finns ännu ingen samlad rapport för strategin.

FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering

Under 2025 genomgick Sverige flera internationella granskningar med fokus på rasism och diskriminering

Den viktigaste granskningen ägde rum i november 2025, när FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering (CERD) granskade Sveriges efterlevnad av rasdiskrimineringskonventionen. Granskningen byggde på Sveriges egna rapporter, men också på underlag från myndigheter och civilsamhällesorganisationer, som lämnade så kallade skuggrapporter. Efter dialogen i Genève publicerade kommittén sina slutsatser i december 2025, där den riktade tydlig kritik mot Sveriges arbete mot rasism.

Resultat

CERD konstaterade att Sverige har många strategier och handlingsplaner på plats, men att resultaten är otillräckliga och att uppföljningen behöver bli mer konkret och effektiv. Särskilt pekade kommittén på brister i hanteringen av hatbrott, där få anmälningar leder till lagföring, och där det finns svårigheter att identifiera rasistiska motiv. Vidare lyftes omfattande och återkommande diskriminering av minoriteter och personer med migrantbakgrund inom områden

som arbetsmarknad, utbildning, bostad och hälso- och sjukvård. Kommittén uttryckte också oro över rasprofilering och över ett samhällsklimat där rasism i vissa avseenden beskrivs som mer normaliserad.

Parallellt med FN:s granskning bidrog flera aktörer med underlag som förstärkte bilden av utvecklingen i Sverige. Institutet för mänskliga rättigheter rapporterade inför granskningen att många som utsätts för rasism upplever att situationen har försämrats sedan den förra granskningen 2018, och att rasism i högre grad har blivit en del av vardagen i exempelvis skolan och i offentliga miljöer.

Civilsamhällesorganisationer, som till exempel Civil Rights Defenders, lyfte i sina rapporter ett ökat antal hatbrott, minskat stöd till minoritetsorganisationer och en mer polariserad politisk retorik. Dessa rapporter och perspektiv utgjorde en viktig del av FN:s kunskapsunderlag och bidrog till den samlade kritiken.

Alternativrapport till FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering

Institutet för mänskliga rättigheter (MR-institutet) tog fram en alternativrapport till CERD:s granskning i syfte att komplettera regeringens rapport.⁶¹ MR-institutets rapport bygger på dialoger med civilsamhälle, forskare och personer som själva utsätts för rasism. Sammantaget visar rapporten att många upplever att rasismen i Sverige har förvärrats sedan den senaste granskningen 2018, och att rasism i hög grad präglar människors vardag, bland annat genom hatbrott, diskriminering och ett hårdare offentligt samtal.

Resultat

Sammanfattningsvis beskriver rapporten ett läge där Sverige har många strategier på plats, men där genomförandet brister, och där utvecklingen enligt många berörda grupper går åt fel håll.

Barn och unga lyfts som särskilt utsatta, bland annat genom rasism i skolmiljön, men rapporten

pekar också på omfattande problem på andra samhällsområden, som arbetsmarknad, bostadsmarknad och offentlig service.

Rekommendationer

Mot denna bakgrund lämnar institutet ett antal rekommendationer till staten, bland annat att stärka arbetet mot hatpropaganda och rasistiska uttryck, förbättra insamling och användning av jämlikhetsdata samt säkerställa att åtgärder mot diskriminering i praktiken får genomslag, särskilt inom utbildningssystemet.

⁶¹ Institutet för mänskliga rättigheter (2025). Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté. Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport (Dnr. 3.1.2-375/2025).

Kapitel 5. Samlad bedömning och förslag

Samlad bedömning av arbetet 2025

Statens arbete mot rasism och hatbrott bedrivs mot en bakgrund där både myndigheter och civilsamhället vittnar om en försämrad situation där utsatta grupper upplever minskad trygghet och ökade hinder att leva öppet med sin identitet. Särskilt muslimska och judiska församlingar beskriver ökade hot, hat och misstänkliggöranden, medan romska och samiska företrädare lyfter återkommande erfarenheter av kränkningar, ofta i skolmiljöer och på sociala medier. Barn och unga beskrivs som särskilt utsatta, inte minst i skolan. Det finns också en återkommande bild av att anmälningar sällan leder till åtgärder, vilket minskar tilliten till samhällets institutioner. Flera rapporter pekar också på en normalisering av

rasistiska uttryck och ett hårdare samhällsklimat, inte minst i det offentliga rummet.

Den nya handlingsplanen mot rasism och hatbrott ger större förutsättningar än tidigare handlingsplaner att följa upp denna problematik på ett samlat sätt. Planens inriktning på fokusområden ökar möjligheterna att följa upp riktade insatser och skapar överblick över framsteg, utmaningar och behov inom viktiga samhällsområden, vilket är i linje med Statskontorets rekommendationer. Det är tydligt att handlingsplanens struktur och mål ger andra möjligheter än tidigare att följa upp arbetet mot rasism. Vidare är det positivt att flera myndigheter pekas ut som särskilt viktiga i genomförandet av handlingsplanen. Vi har i samarbetet med dessa myndigheter mött ett stort engagemang för arbetet med handlingsplanens genomförande.

Det pågår insatser inom alla fokusområden. Samtidigt är genomslaget ännu begränsat i förhållande till handlingsplanens mål. En bidragande faktor är att merparten av de uppdrag som redovisas har sitt ursprung i den tidigare

nationella handlingsplanen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. En annan bidragande faktor till att det är svårt att urskilja genomslag och förändring är att uppföljningssystemet för den nya planen tas i bruk först i och med denna rapport, vilket begränsar möjligheterna till jämförelser över tid och samlad bedömning av resultat.

Arbetet med uppföljningssystemet har även synliggjort att existerande data inte räcker för att fånga in utvecklingen inom de fyra fokusområdena. För att detta ska vara möjligt behöver ny och kompletterande data tas fram inom ett flertal verksamheter, vilket i vissa fall kan aktualisera behovet av tydligare uppdrag och styrning.

Uppföljningen visar vidare att vissa fokusområden är föremål för fler riktade regeringsuppdrag än andra, vilken i sin tur ger olika fylliga underlag för analys. Det gör det extra viktigt att bedriva omvärldsbevakning och informationsinhämtning av det övriga arbetet som pågår i enlighet med instruktioner och ordinarie verksamhet. Forum för levande historia använder sin samordnande roll för

att i så hög grad som möjligt få fram och förmedla denna information. En del av denna information kan komma att inhämtas med hjälp av ytterligare indikatorer.

Årets uppföljning visar att det hittillsvarande arbetet i hög grad har fokuserat på kunskap, både i form av undersökande rapporter, utbildningsinsatser och framtagande av stödmaterial. För att bygga vidare på detta och uppnå effekter behöver arbetet mot rasism och hatbrott stärkas på flera områden. Forum för levande historias bedömning är att detta bäst sker genom fortsatta och utökade långsiktiga insatser på samtliga fokusområden. Det behövs bland annat mer tillförlitlig statistik och en tydligare koppling mellan kunskap och praktisk tillämpning.

Här följer några iakttagelser av de olika delarna av arbetet:

Samordningen

Forum för levande historias uppdrag är att samordna arbetet inom handlingsplanen mot rasism och hatbrott och att analysera resultatet av arbetet inom ramen för handlingsplanen i förhållande till dess mål.

I uppdraget att samordna arbetet inom handlingsplanen har Forum för levande historia fortsatt arbetet med det statliga nätverket mot rasism, som myndigheten initierade år 2017. Verksamheten har nått ut till ett hundratal myndigheter och offentliganställda och försett myndighetsnätverket med både erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyten och

nyhetsbrev. Forum för levande historia har också haft ett nära samarbete med de andra särskilt utpekade myndigheterna i handlingsplanen. Vidare har myndigheten fördjupat sin samverkan med Länsstyrelsen i Dalarna som fungerar som nationell samordnare för länsstyrelsernas uppdrag att stödja kommuner och regioner i arbetet mot rasism. Dialoger om samarbets- och synergimöjligheter med andra myndigheter som är viktiga i arbetet mot rasism har också genomförts. Utöver detta har Forum för levande historia fokuserat på att se över myndighetens dialog och samarbete med civilsamhället. Nationellt organ för dialog med civilsamhället (NOD) har bistått i översynen.

I uppdraget att följa upp handlingsplanen har Forum för levande historia fokuserat på att utveckla redovisningen till regeringen. Detta arbete har framför allt bestått i att ta fram ett nytt uppföljningssystem med indikatorer som baseras på befintliga, kvantitativa underlag från de myndigheter som pekas ut eller involveras i handlingsplanen.

För att ta fram data till uppföljningssystemet gjordes inledningsvis en inventering av befintliga indikatorer hos de särskilt utpekade myndigheterna. I dialog med dessa myndigheter vidgades dessutom inventeringen till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), länsstyrelserna, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Mynak och FOI.

I samband med inventeringen kartlades även tillgång till data och hur frekvent myndigheterna producerar de data som efterfrågades. I vissa fall är

det årligen, i andra fall vartannat eller vart tredje år. Inventeringen visade också att det finns stora skillnader i när på året de särskilt utpekade myndigheterna levererar data, vilket skapar vissa utmaningar för uppföljningen och bidrar till att dataunderlaget i en och samma rapport kan komma från olika år.

Det framtagna uppföljningssystemet tas i bruk i och med denna rapport och bygger på ett urval av indikatorer kopplade till handlingsplanens fyra delmål samt till det övergripande effektmålet.

Även den kvalitativa redovisningen har utvecklats i och med att den har breddats från att fokusera på myndighetsredovisningar om särskilda regeringsuppdrag till att även inkludera information från undersökningar och annan myndighetsrapportering och omvärldsbevakning på området.

Sammantaget har 2025 år arbete med samordning och uppföljning av den nya handlingsplanen bidragit till att både bredda och fördjupa samarbetet och analysen på området. Mer information om arbetet med samordningen och uppföljningssystemet framgår av Forum för levande historias separata *Redovisning av uppdrag att samordna och följa upp regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott (A2024/01391)*.

Generella åtgärder

De generella åtgärderna som redovisas i arbetet med handlingsplanen fokuserar på ökad kunskap, forskning, utbildning och stöd till den lokala och regionala nivån. Rapporteringen visar att

antisemitism, inte minst i digitala miljöer, är ett växande problem som sprids genom kodade uttryck och förstärks av algoritmer. Insatser riktade till lokal och regional nivå präglas av svårigheter att nå kommuner och regioner i hela landet. Civilsamhället ses av myndigheterna som viktiga aktörer men samtidigt konstateras av både civilsamhället och myndigheter att dess verksamhet och deltagande ofta begränsas av bristande resurser.

Fokusområde Skola

Delmålet för fokusområdet Skola är att lärare och annan personal inom skolan ska ha fått bättre kunskap och verktyg för att kunna förebygga och motverka rasism. Detta illustreras av ett stort antal kunskapshöjande insatser riktade till lärare och annan personal inom skolan. Samtidigt pekar rapporteringen på att det finns behov av ännu mer kompetensutveckling, liksom större tydlighet kring hur skolan arbetar med sitt utredningsansvar kopplat till trakasserier och diskriminering. Skolor identifierar inte alltid när trakasserier eller

diskriminering är kopplade till rasism, vilket innebär att huvudmannens skyldigheter enligt skollagen och diskrimineringslagen riskerar att inte efterlevas. Parallellt vittnar studier från bland annat Forum för levande historia om en ökning både när det gäller elevers intolerans i förhållande till minoritetsgrupper och elevers utsatthet för mobbning, hot och våld. Detta sker samtidigt som rasistiska uttryck sprids snabbt och brett i digitala miljöer och i viss mån normaliseras.

Statistik från DO och Brå pekar på att skolan och skolmiljön är ett område där många anmäler om utsatthet för diskriminering eller hatbrott som har samband med etnisk tillhörighet, religion och annan trosuppfattning respektive främlingsfientligt, rasistiskt eller antireligiöst motiv. När det gäller hatbrottsanmälningar är det relativt få anmälningar som leder till uppklarade hatbrott. Skolans möjligheter att stärka sitt arbete med att förebygga och motverka rasism påverkas dock av resursbrist, konkurrerande prioriteringar och begränsat utrymme för kompetensutveckling.

Sammantaget kan konstateras att fokusområdet präglas av aktivt arbete men samtidigt har behov av med, för att höja kompetensen om hur rasismen tar sig uttryck och för att systematisera arbetet med att följa upp den rasism som förekommer.

Fokusområde Rättsväsende

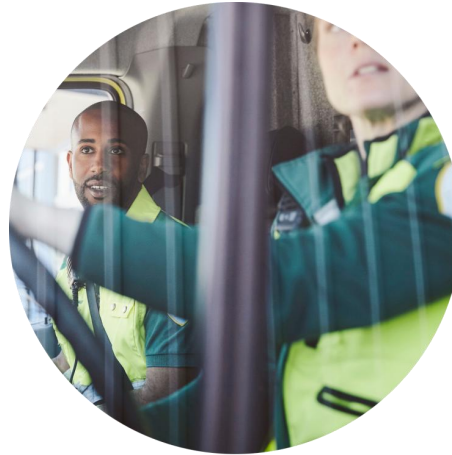
Delmålet för fokusområde Rättsväsende är att en större andel av hatbrotten ska anmälas, utredas och lagföras. Det pågår vissa insatser på området men alla har ännu inte redovisats. Detta gör det svårt att göra några mer definitiva bedömningar på området. Samtidigt står det klart att det finns utmaningar. Utifrån befintliga data är lagföringsgraden för hatbrott fortsatt låg och en stor andel ärenden avslutas utan vidare åtgärd. Detta indikerar utmaningar i hela rättskedjan. Skillnader i förtroende för rättsväsendet mellan olika grupper förstärker behovet av ett mer enhetligt och förtroendeskapande arbete. Sammantaget kan noteras att arbetet mot rasism och hatbrott behöver stärkas längs hela rättskedjan.

Fokusområde Välfärd och offentliga verksamheter

Delmålet för fokusområde Välfärd och offentliga verksamheter är att anställda inom offentliga verksamheter har genom ökad kunskap och lämpliga arbetssätt fått bättre förutsättningar att motverka rasism och diskriminering och främja allas lika värde. De kunskapshöjande insatserna är viktiga då det finns en omfattande okunskap om rasismens historia och uttrycksformer idag samt likheter och skillnader för olika former av rasism. Vidare finns det svårigheter att omsätta ökad kunskap i praktiska arbetssätt. I detta sammanhang är det också viktigt att beakta att hatbrott med främlingsfientliga och religiösa motiv som rör offentlig sektor utgör en betydande del av hatbrottsstatistiken.

Sammantaget vill Forum för levande historia betona vikten av att integrera arbetet mot rasism i ordinarie styrning, ledning och uppföljning, samt att säkerställa ett tydligt organisatoriskt ägarskap.

Fokusområdet Arbetsliv

Delmålet för fokusområde Arbetsliv är att arbetsgivare, förtroendevalda och andra aktörer på arbetsmarknaden har fått bättre kunskap, kompetens och arbetssätt för att kunna förebygga och motverka rasism och diskriminering i arbetslivet. Inom området pågår det riktade uppdrag och kunskapshöjande insatser, men myndighetsredovisningarna vittnar om att genomslaget i arbetsgivares praktiska arbete är begränsat. DO:s tillsyn visar att en majoritet av granskade aktörer inte uppfyller lagens krav på aktiva åtgärder, och att brister uppstår redan i det inledande undersökningssteget. Samtidigt visar både DO:s och Arbetsmiljöverkets iakttagelser att kunskap i sig inte är tillräcklig; utmaningarna rör i hög grad organisatorisk kapacitet, prioriteringar och förmågan att integrera arbetet i ordinarie verksamhet. Även data från Arbetsmiljöverket visar att en mindre, men inte obetydlig, andel av de sysselsatta uppger att de har varit utsatta för diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk

tillhörighet och/eller religion eller annan trosuppfattning. Här finns det även variationer mellan olika åldersgrupper.

Förslag för statens fortsatta arbete mot rasism och hatbrott

Mot bakgrund av inhämtad information och redovisade insatser, resultat och data lämnar Forum för levande historia följande förslag för att stärka genomförandet av arbetet mot rasism och hatbrott.

Förslagen syftar till att utveckla styrning, uppföljning och samordning samt att bidra till ökad måluppfyllelse och långsiktiga effekter utifrån handlingsplanens övergripande effektmål *Ett samhälle fritt från rasism*.

Förslagen följer handlingsplanens och uppföljningsrapportens struktur vad gäller fokusområdena och delmålen, men inkluderar även övergripande förslag som kan bidra till helheten i det fortsatta arbetet.

Övergripande förslag

Förslag: Utveckla styrningen av de särskilt utpekade myndigheterna med fokus på inriktning

för arbetet, uppföljning, resultat och effekter i förhållande till handlingsplanens målstruktur.

Handlingsplanen mot rasism och hatbrott har inom respektive fokusområde ringat in ett antal myndigheter som är särskilt utpekade för handlingsplanens genomförande. Dessa särskilt utpekade myndigheter förväntas bidra till att nå delmålen, antingen genom att ta fram relevant kunskap eller genom att vidta åtgärder för att förebygga och motverka rasism och hatbrott inom sina ansvarsområden.

Under året har Forum för levande historia etablerat en nära dialog och samverkan med de övriga särskilt utpekade myndigheterna och identifierat vissa utmaningar som är relevanta att beakta. En sådan utmaning är att det inte är tydligt vad själva utpekandet av en särskild myndighet innebär, och i vilken utsträckning ett sådant ansvar ska bidra till uppfyllelse av respektive delmål. Styrningen via utpekande i handlingsplanen bedöms vara ett otydligt verktyg för att klargöra förväntningar. De delmål som finns i handlingsplanen och det övergripande målet, *Ett samhälle fritt från rasism*, ger inte heller någon närmare inriktning för de särskilt utpekade myndigheternas arbete eller vad myndigheterna förväntas att uppnå. Detta har även uttryckts i samtal med de övriga särskilt utpekade myndigheterna. Vidare bör regeringen se över om inriktningen för, och antalet, insatser på respektive fokusområde ger tillräckliga förutsättningar för att uppnå målen i planen.

Mot denna bakgrund finns det skäl att se över och förtydliga styrningen av de särskilt utpekade

myndigheterna. Detta skulle förslagsvis kunna ske genom särskilda skrivningar i berörda myndigheters regleringsbrev.

Förslag: Fortsätta utveckla systemet med kompletterade och nya indikatorer och andra typer av insamlande av data.

Uppföljningssystemet som redovisas i denna rapport är ett steg i arbetet med att bättre kunna följa upp arbetet mot rasism och hatbrott. De samverkande myndigheterna har bidragit till uppföljningen och några, såsom Socialstyrelsen och Arbetsmiljöverket, har i samband med detta utvecklat sin uppföljning med fokus på rasism.

Samtidigt har Forum för levande historia identifierat behov av att vidareutveckla indikatorerna så att de i högre grad stödjer analys, styrning och måluppfyllelse i handlingsplanens genomförande. Utan denna utveckling kan både arbete och uppföljning försvåras, vilket kan resultera i att de data som finns och kan samlas in inte kommer att kunna bidra till att svara på frågan om målet om ett samhälle fritt från rasism är uppnått.

Som ett första steg i en vidare utveckling har Forum för levande historia, genom sin samordnande roll, noterat att utpekade myndigheter har möjlighet att genomföra vissa justeringar och förtydliganden i ordinarie insamling av data som skulle ge en mer fördjupad bild av resultat och effekter.

Som ett exempel på mindre justeringar för en fördjupad bild av resultat och effekter har

Socialstyrelsen tagit beslut att under verksamhetsåret 2026 börja använda en ny enkätfråga i sin befintliga enkät om äldreomsorgens upplevelse av diskriminering. Frågans exakta formulering är inte klarlagd, men syftet är att inom ordinarie uppföljning få in data på andel omsorgstagare inom äldreomsorgen som uppger att de har blivit dåligt bemötta på grund av hudfärg, språk, nationalitet, kultur, eller religion och trosuppfattning. Det skulle vara en indikator för att kunna mäta effektmålet ett samhälle fritt från rasism. Liknande möjliga justeringar och tillägg i befintliga uppföljningar har noterats hos Skolverket, länsstyrelserna, Arbetsmiljöverket, FOI, Polismyndigheten och DO.

Som nämns i förslaget ovan bör de utpekade myndigheterna ges en tydligare och mer formaliserad roll i uppföljningsarbetet. Det gäller särskilt dataleverans, indikatorutveckling och kvalitetssäkring av data. Detta motsvarar den modell som tillämpas inom såväl miljömålssystemet som jämställdhetspolitiken, där sektorsansvariga myndigheter utgör en central del av uppföljningsstrukturen och bidrar till kontinuitet och legitimitet i statistiken.

Forum för levande historia bedömer att justeringar i indikatorer och datainsamling skulle göra att det blir möjligt att svara mot såväl delmål, resultat och effektmål i handlingsplanen. Det förutsätter dock att utpekade myndigheterna får särskilda uppdrag som syftar till att utveckla system som i större utsträckning mäter förändringar i resultat och effekter. I flera fall kan det räcka med mindre justeringar i befintliga enkäter och uppföljning för

att få ett väsentligt mycket bättre kunskapsunderlag om ett samhälle fritt från rasism. I andra fall krävs mer.

Förslag: Länsstyrelserna ges långsiktigt och samlat uppdrag inom området mänskliga rättigheter, som även omfattar arbetet mot rasism.

Arbetet mot rasism bedrivs i stor utsträckning på lokal och regional nivå, där kommuner och regioner ansvarar för centrala verksamheter såsom skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård samt kulturverksamhet.

Samtidigt visar bland annat länsstyrelsernas kartläggningar att förutsättningarna för arbetet varierar betydligt över landet. Många kommuner saknar tillräckliga resurser och organisatorisk kapacitet för att bedriva ett långsiktigt och systematiskt arbete mot rasism och hatbrott. Även om flera kommuner och regioner har utvecklat lokala strategier eller integrerat arbetet i befintliga strukturer, är utvecklingen ofta beroende av tillfälliga satsningar eller enskilda initiativ, vilket bidrar till olikheter i genomförandet.

Mot denna bakgrund bör regeringen överväga att ge ett långsiktigt och samlat uppdrag om mänskliga rättigheter till länsstyrelserna som också bör omfatta arbetet mot olika former av rasism. Som statens ”förlängda arm” regionalt skulle länsstyrelserna då, i än högre grad än i dag, kunna bistå centrala myndigheter såsom exempelvis Forum för levande historia att nå ut i landet. Det skulle skapa förutsättningar för länsstyrelserna att fungera som en plattform för dialog och

erfarenhetsutbyte mellan lokal, regional och nationell nivå.

Uppdraget till länsstyrelserna skulle även kunna inkludera en årlig uppföljning av kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov i arbetet mot rasism.

Uppdraget bör genomföras i nära dialog med Forum för levande historia, SKR samt andra berörda myndigheter

Förslag: Regeringen bör vidta åtgärder för att säkra ett utökat och långsiktigt stöd till civilsamhällets organisationer för att ge dessa långsiktiga förutsättningar att bidra i genomförandet av handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

En viktig utgångspunkt i handlingsplanen mot rasism och hatbrott är civilsamhällets delaktighet i det arbete som genomförs för ett samhälle fritt från rasism.

Flera myndigheter, bland annat DO, lyfter att civilsamhället spelar en viktig roll i att identifiera utmaningar och behov av åtgärder mot diskriminering, rasism och hatbrott. Civilsamhället kan bidra bland annat genom sin lokala närvaro och förankring, och genom att de som utsätts för rasism får göra sin röst hörd i en högre grad.

Flera myndigheter har i sin återrapportering lyft samverkan med civilsamhället som viktig, och i vissa fall avgörande, för att åstadkomma förändring i arbetet mot rasism. Civilsamhället har utöver kunskap och erfarenhet kring frågorna, en annan typ av närhet till målgrupperna. De har också andra

kompletterande metoder som kan utgöra mycket viktiga bidrag i arbetet. I sammanhanget vill vi särskilt lyfta fram MUCF och Socialstyrelsens samverkan med civilsamhället, där civilsamhället inkluderas i alla led och deltar som experter i själva genomförandet.

För att åstadkomma reell samverkan på alla nivåer i såväl utformandet av insatser som i genomförandet behöver stöd till civilsamhället på nationell, regional och lokal nivå möjliggöras.

Regeringen föreslås därför säkerställa ett långsiktigt och utökat stöd till civilsamhället för dess centrala bidrag till genomförandet av handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Fokusområde Skola

Förslag: Ge fortsatt långsiktigt och utökat stöd för myndigheters arbete med verksamhetsnära insatser för skolans personal i syfte att förebygga och motverka rasism och hatbrott i skolmiljön.

Skolan är en central arena för att förebygga och motverka rasism, men också en miljö där barn och unga möter kränkningar och diskriminering på grund av sin etniska eller religiösa tillhörighet, vilket bland annat Forum för levande historias attitydundersökning bland unga visar.

Skolans demokratiuppdrag är en viktig plattform i arbetet men ytterligare insatser behövs. Flera insatser inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott genomförs redan, vilket är positivt. Flera av uppdragen har inledningsvis handlat om kunskapsinhämtning. Både DO och Skolverket menar att det delvis beror på att personalen i skolan saknar kunskap om antisvart rasism respektive antisemitism, och hur de tar sig uttryck.

Forum för levande historia bedömer att skolan är en av de viktigaste aktörerna i arbetet mot rasism och att det viktigt med fortsatt stöd till skolor för fördjupning av kunskaper om rasism. Det är dock viktigt att det görs utifrån deras behov, bland annat genom en bredd av insatser och att erbjudandet sträcker sig över tid.

Förslag: Genomföra en satsning för skolans huvudmän i syfte att stärka arbetet med att förebygga, utreda och följa upp kränkande behandling och diskriminering i skolan.

Det är viktigt att kränkningar och utsatthet för rasism i skolan tas på allvar av såväl enskilda skolor som huvudmän. Det är dock svårt att bedöma omfattningen av elevers utsatthet för diskriminering och rasism, bland annat eftersom det inte finns ett enhetligt system för att samla in och analysera skolornas egna utredningar. DO påtalar vidare att skolan dessutom i många fall

brister i sin utrednings- och åtgärdsskyldighet och att händelser som rör diskriminering inte alltid anmäls till huvudmannen.

Forum för levande historia föreslår, utöver fortsatta långsiktiga insatser för skolans personal, en satsning på skolans huvudmän med fokus på diskriminering och diskrimineringslagen och skolans utrednings- och åtgärdsskyldighet.

Forum för levande historia
Stora Nygatan 10–12, Stockholm
levandehistoria.se

